

The Spread of Narcotics and Drug Abuse in Border Provinces of Southern Thailand

Wanchai Dhammasaccakarn¹ Nibhon Tipsrinimit²
and Nirun Chullasup³

¹M.S.(Applied Behavioral Science Research), Assistant Professor,
Behavioral Sciences Research and Development Center,
Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts,
Prince of Songkla University
E-mail: dwanchai@ratree.psu.ac.th

²M.P.A.(Human Resource Management), Assistant Professor,
Department of Thai and Oriental Language, Faculty of Humanities and Social Sciences,

³M.Ed.(Guidance), Associate Professor,
Department of Psychology and Guidance, Faculty of Education,
Thaksin University

Abstract

This research is intended to investigate the spread of narcotics and drug abuse among the youth in southern border provinces, and the relationship between the youth's backgrounds and their drug experiences; to compare factors related to drug use between youths from formal and non-formal education systems, between Buddhist and Muslim youths, and between the youths with and without drug experiences; to determine factors leading to drug addiction among such youths; to investigate the extent of drug abuse in the past, at present and in the future, and to find causes of drug abuse, distribution means as well as its prevention and suppression.

Through stratified random sampling, the samples of this research were 965 youths from the formal education system, 523 from the non-formal education system, and 240 government officers involved in drug abuse prevention and suppression, and drug treatments.

It was found that drug experience correlated with the youth's age, sex, education level; fellow household members; parent's occupation; experiences with friends who smoke, drink, or experiment with drugs; number of peers who smoked cigarettes, and occurrence of domestic disputes, significantly at the level of .05.

On comparing the youth from formal and non-formal education systems, differences were found with respect to thrill-seeking personality, familial closeness, independence from peers, perceived difficulty in purchasing drugs in the community, and exposure to drug information via personal contacts, significantly at the level of .05. No significant differences were found among other variables. There were differences between Buddhist and Muslim youths with respect to attitude toward drugs, independence from peers, perceived difficulty in purchasing drugs in the community, perceived difficulty in purchasing drugs at school and in the immediate surroundings, and exposure to drug information via personal contacts, significantly at the level of .05. No significant differences were found among other variables. On comparing the youth with and without drug experiences, differences were found with respect to thrill-seeking personality, attitude toward drugs, familial closeness, peer pressure, perceived difficulty in purchasing drugs in the community, perceived difficulty in purchasing drugs at school and in the immediate surroundings, significantly at the level of .05. No significant differences were found among other variables, however.

Stepwise regression analysis revealed that peer pressure to take drugs was the chief factor responsible for the variance of drug abuse among all youth groups, significantly at the level of .01. Other factors included thrill-seeking personality, and attitude toward drugs, although with different ranking of importance in different groups. In addition to the three factors above, perceived difficulty in purchasing drugs in the community was another factor responsible for the variance of drug abuse among Muslim youths, significantly at the level of .05.

Drug prevention personnel expressed their opinions that drugs abuse at present is more severe than in the past and seems to be inclined to increase in the future due to the complexity of the society, the family, personality, and drug effects. Drug abuse has spread by various means such as having the youth as pushers, exploitation through seniority (teacher/student, senior/ junior students) to force the youth to push or try drugs, throwing a drug party, mixing drugs in consumer products as well as using state authority to justify drug production. Drug prevention and suppression may stem from the family in which parents act as good role models, or it can be done via mass media, state mechanism such as legal measures, and anti-drugs groups or organizations. Responsible personnel at all levels should coordinate to help drug addicts and to cope with other drug consequences.

Keywords: drug abuse, border provinces, Buddhist and Muslim youths, family relation

การแพร่ระบาดของสารเสพติดในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

วันชัย ธรรมสังการ¹ นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต²
และ นิรันดร์ จุลทรัพย์³

¹วท.ม.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์), ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ศูนย์วิจัยพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
E-mail: dwanchai@ratree.psu.ac.th

²พ.บ.ม.(การบริหารทรัพยากรมนุษย์), ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

³กศ.ม.(การแนะแนว), รองศาสตราจารย์
ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การแพร่ระบาดของสารเสพติด โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังของเด็กและเยาวชนกับประสบการณ์การเสพยาเสพติด เปรียบเทียบปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดระหว่างเด็กและเยาวชนจากในและนอกระบบโรงเรียน เด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลาม และระหว่างเด็กและเยาวชนที่มีประสบการณ์เคยและไม่เคยลองเสพยาเสพติด ค้นหาปัจจัยที่สามารถอธิบายพฤติกรรมและการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชน และเพื่อทราบสถานการณ์ความรุนแรงของการแพร่ระบาดของสารเสพติดในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตลอดจนเพื่อทราบสาเหตุ วิธีการแพร่ระบาด แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้มาจากกลุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) เป็นเด็กและเยาวชนจากในและนอกระบบโรงเรียนจำนวน 965 คน และ 523 คน ตามลำดับ และเป็นกลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการบำบัดรักษา และการปราบปรามการแพร่ระบาดของสารเสพติดจำนวน 240 คน ผลการวิจัยพบความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์เคยและไม่เคยลองเสพยาเสพติดกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการพักอาศัยของเด็กและเยาวชน อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา ช่วงเวลาของการเกิดปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว การเคยเห็นเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ ดื่มสุรา/เบียร์ สูบกัญชา/ใบกระท่อม สูดดมสารระเหย/กาว กินยาบ้า สูบฝิ่น สูบเฮโรอีน และจำนวนเพื่อนสนิทที่เคยเห็นสูบบุหรี่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การเสพยาเสพติดกับตัวแปรอื่นที่สนใจศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบพบว่า ประเภทของเด็กและเยาวชนจากในและนอกระบบโรงเรียน มีความแตกต่างกันในด้านบุคลิกภาพชอบทำท่าย ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความมีอิสระจากเพื่อน การรับรู้ความยาก-ง่ายในการหาซื้อสารเสพติดจากชุมชนที่อาศัยอยู่ และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดจากสื่อบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างในตัวแปรอื่นที่สนใจศึกษา ผลการเปรียบเทียบระหว่างเด็กและเยาวชนที่นับถือ

ศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม พบว่า มีความแตกต่างกันในด้านเจตคติต่อสารเสพติด ความมีอิสระจากเพื่อน การรับรู้ความยาก-ง่ายในการหาซื้อสารเสพติดจากชุมชนที่อาศัยอยู่ การรับรู้ความยาก-ง่ายในการหาซื้อสารเสพติดจากบริเวณโรงเรียนและแหล่งใกล้เคียง การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดจากสื่อบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างในตัวแปรอื่นที่สนใจศึกษา ผลการเปรียบเทียบระหว่างเด็กและเยาวชนที่เคยและไม่เคยทดลองเสพสารเสพติด พบว่า มีความแตกต่างกันในด้านบุคลิกภาพชอบทำหาย เจตคติต่อสารเสพติด ความสัมพันธ์ในครอบครัว การชักชวนให้ทดลองเสพยาเสพติดจากเพื่อน การรับรู้ความยาก-ง่ายในการหาซื้อสารเสพติดจากชุมชนที่อาศัยอยู่ การรับรู้ความยาก-ง่ายในการหาซื้อสารเสพติดจากบริเวณโรงเรียนและแหล่งใกล้เคียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างในตัวแปรอื่น

ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ โดยการวิเคราะห์ในกลุ่มรวม และจำแนกตามกลุ่มเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน นับถือศาสนาพุทธ และนับถือศาสนาอิสลาม พบผลที่ตรงกันกล่าวคือ การชักชวนให้ทดลองเสพยาเสพติดจากเพื่อน สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นลำดับแรกในทุกกลุ่ม รองลงมาได้แก่ บุคลิกภาพชอบทำหาย และเจตคติต่อสารเสพติด ซึ่งสลับลำดับที่ในการอธิบายบ้างตามกลุ่มการวิเคราะห์ โดยมีข้อสังเกตว่า การรับรู้ความยาก-ง่ายในการหาซื้อสารเสพติดในชุมชนที่อาศัยอยู่ สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการเสพยาเสพติดเพิ่มขึ้นจากสามตัวแปรดังกล่าวได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลาม

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องพบว่า ในปัจจุบันการแพร่ระบาดของสารเสพติดรุนแรงกว่าในอดีตที่ผ่านมา และมีแนวโน้มจะรุนแรงมากขึ้นในอนาคต โดยมีสาเหตุที่โยงใยสลับซับซ้อนทั้งในระดับสังคม ครอบครัวยุติกรรมส่วนบุคคล และการออกฤทธิ์ของตัวสารเสพติด ด้านวิธีการแพร่ระบาดของสารเสพติดมีหลายวิธี เช่น การใช้เด็กและเยาวชนเป็นผู้จำหน่าย การใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจบีบบังคับให้จำหน่ายหรือทดลองเสพยา เช่น รุ่นพี่ ครู การจัดปาร์ตี้สังสรรค์ การเชื่อมกับเครื่องอุปโภคบริโภค รวมถึงการใช้อำนาจรัฐเป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมโดยอ้างการเพิ่มรายได้และเสียภาษีให้รัฐเพื่อทำการผลิตสิ่งเสพติดออกมาจำหน่าย ด้านการป้องกันการแพร่ระบาดของสารเสพติดสามารถทำได้หลายวิธี โดยเริ่มจากสถาบันครอบครัว ผู้ปกครองไม่ทำเป็นตัวอย่างให้เด็กและเยาวชนเห็น การใช้กลไกของสื่ออย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการใช้กลไกอำนาจรัฐ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางกฎหมาย การส่งเสริมให้เกิดกลุ่มหรือองค์กรต่อต้านสารเสพติด ด้านการแก้ไขปัญหสำหรับเด็กและเยาวชนที่ติดสารเสพติดไปแล้ว และผลกระทบต่อเนื่องจากการที่มีเด็กและเยาวชนติดสารเสพติด ควรจะมีการประสานงานกันในทุกระดับ เริ่มจากด้านนโยบาย การวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผล ทั้งนี้เพื่อให้การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: การแพร่ระบาดของสารเสพติด, จังหวัดชายแดน, เยาวชนพุทธและมุสลิม, ความสัมพันธ์ในครอบครัว

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของสารเสพติดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นสถานการณ์ค่อนข้างรุนแรง ที่ทุกหน่วยงานนับตั้งแต่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญ และดำเนินการแก้ไขโดยด่วน ปราบปรามการหนึ่งที่ยังชี้ถึงความรุนแรงของการแพร่ระบาด ได้แก่ การมีจำนวนคนไทย ทุกเพศทุกวัยที่ติดสารเสพติดค่อนข้างสูง โดยจากการประมาณ

การจำนวนผู้ติดสารเสพติดของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ซึ่งสำรวจข้อมูลในช่วงวันที่ 14 มกราคม-14 มิถุนายน 2537 ซึ่งถือว่าเป็นผลการสำรวจอย่างเป็นทางการ และเป็นข้อมูลล่าสุดเท่าที่จะหาได้ พบว่าประเทศไทยมีจำนวนผู้ติดสารเสพติดขั้นดํา ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2536 รวมทั้งสิ้น 1,267,590 คน คิดเป็นอัตราผู้ติดสารเสพติดทั้งหมดจากจำนวนประชากรทั้งประเทศ

ในปี 2536 (58,336,072 คน) เป็น 21.73 หรือ 22 คน ต่อประชากร 1,000 คน โดยในกรุงเทพมหานครมีผู้ติดสารเสพติด 14.61 ต่อประชากร 1,000 คน ในจำนวนนี้เป็นเยาวชนที่อยู่ในโรงเรียนและสถาบันการศึกษา 3,548 คน คิดเป็นร้อยละ 5 (นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ, 2538) จากข้อมูลดังกล่าวมีข้อน่าสังเกตว่าอัตราของผู้ติดสารเสพติดในกรุงเทพมหานครต่ำกว่าอัตราของคนทั่วประเทศแสดงให้เห็นว่า อัตราของคนติดสารเสพติดในภูมิภาคสูงกว่าในกรุงเทพมหานคร

ปรากฏการณ์อีกอย่างหนึ่งที่จะบ่งบอกถึงความรุนแรงของการแพร่ระบาดของสารเสพติดโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ได้แก่ การที่กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลปัญหาการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนโดยตรงได้มีนโยบายมาตรการ และแนวทางการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ปัญหาสารเสพติด นโยบายที่สำคัญ ได้แก่ ให้สถานศึกษาทุกแห่งถือว่าการป้องกันและแก้ไขปัญหการใช้สารเสพติดในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา เป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของสถานศึกษา รวมถึงภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลนักเรียนนักศึกษาที่ติดสารเสพติด โดยมีแนวทางที่รู้จักกันว่า "กิจกรรมโรงเรียนสีขาว" ซึ่งเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2540 โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ไม่เคยใช้สารเสพติด กลุ่มผู้มีประสบการณ์แต่ไม่ติดหรือกลุ่มเสี่ยงกลุ่มผู้ติดยา (ยังใช้ยาอยู่) กลุ่มที่ติดยาและบำบัดหายแล้ว และกลุ่มที่สงสัยว่าค้ายา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543)

ปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดเป็นปัญหาระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น เชื่อมโยงกับปัญหาอื่นอย่างสลับซับซ้อนส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ความสงบสุขของสังคมอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีธรรมชาติทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ.2542-2546) ได้กำหนดวัตถุประสงค์สำคัญที่จะให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะปัญหาความไม่สงบและปัญหายาเสพติดซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของพื้นที่ (กองพัฒนาบุคลากร, ม.ป.ป.,

6) สถานการณ์ความรุนแรงในการแพร่ระบาดของสารเสพติดในภาคใต้ จะเห็นได้จากรายงานประจำปีของศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคใต้ปี 2536 ระบุว่า มีหมู่บ้านในภาคใต้ถึง 3,505 หมู่บ้าน จากทั้งหมด 7,054 หมู่บ้านที่ประสบปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 49.2 และจากสถิติผู้เข้ารับการรักษาในสถานเสพยาเสพติดในภาคใต้ในปี 2538 จำนวน 15,290 ราย เป็นผู้เข้ารับการรักษาใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสตูล กว่าครึ่งหนึ่งคือร้อยละ 58.84 (สถิติเกี่ยวกับยาเสพติดในภาคใต้, 2538) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างชัดเจน

การศึกษาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลในระดับกว้าง สืบเนื่องจากผลการศึกษาของคณะผู้วิจัยที่ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการติดยาและสารเสพติดในศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดภาคใต้ ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะผู้ที่ติดยาหรือสารเสพติด ผลการศึกษาได้บ่งชี้ให้เห็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการติดยาและสารเสพติด ได้แก่ พื้นฐานทางครอบครัว กลุ่มเพื่อน และลักษณะบุคลิกภาพส่วนบุคคล (วันชัย ธรรมสังการ และคณะ, 2541) แต่การศึกษาดังกล่าวอาจจะยังไม่สามารถอธิบายในภาพกว้างได้ ทั้งในแง่ตัวแปรที่ศึกษาและในแง่ของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ โดยตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาการเสพยาเสพติดที่มีต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพ ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังของเด็กและเยาวชนกับประสบการณ์การเสพยาเสพติด เปรียบเทียบปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดระหว่างเด็กและเยาวชนในและนอกระบบโรงเรียน เด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาต่างกัน และระหว่างเด็กและเยาวชนที่มี

ประสบการณ์การเสพยาเสพติดต่างกัน ค้นหาปัจจัยที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชน และเพื่อทราบสถานการณ์ความรุนแรงของการแพร่ระบาดของสารเสพติดในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต รวมทั้งมีความเข้าใจในสาเหตุ วิธีการการแพร่ระบาดของสารเสพติดตลอดจนแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนจากกลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการรักษา และการปราบปรามโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยมีเป้าหมายเพื่อศึกษาสถานการณ์ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการเปรียบเทียบ (correlation and comparison study) ตลอดจนค้นหาปัจจัยที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการเสพยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยบุคคลสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มบุคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด กลุ่มตัวอย่างของเด็กและเยาวชนที่นำมาศึกษา ได้นำมาจากการสุ่มด้วยวิธีการแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยแบ่งชั้นตามขนาดของอำเภอ เป็นอำเภอขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก และแบ่งชั้นตามประเภทของเด็กและเยาวชนโดยเป็นเด็กและเยาวชนในระบบ และนอกระบบโรงเรียน

สำหรับการได้มาของกลุ่มตัวอย่างบุคลากร ได้มาจากการสุ่มด้วยวิธีการเดียวกับเด็กและเยาวชน โดยแบ่งชั้นตามประเภทของบุคลากรเป็นสามฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายป้องกัน ประกอบด้วย ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของเทศบาล และสุขาภิบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของจังหวัด เป็นต้น ฝ่ายรักษา ได้แก่ แพทย์พยาบาลในโรงพยาบาล นักจิตวิทยาประจำศูนย์บำบัดรักษาเสพติด เป็นต้น และฝ่ายปราบปราม ได้แก่ ตำรวจ และเจ้าหน้าที่เรือนจำ เป็นต้น

ตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) ตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้น (independent variables) ประกอบด้วย กลุ่มตัวแปร ภูมิหลังส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา ศาสนา ลักษณะการอยู่อาศัย และประเภทของเด็กและเยาวชน ภูมิหลังทางครอบครัว ประกอบด้วย การศึกษาของบิดา การศึกษาของมารดา อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว ลักษณะการอยู่อาศัยของบิดามารดา ความราบรื่นในครอบครัว เป็นต้น การคบเพื่อน ประกอบด้วย จำนวนเพื่อนสนิท ประสบการณ์เกี่ยวกับสารเสพติดของเพื่อนสนิท เป็นต้น สิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพชุมชนที่อาศัยอยู่ สถานศึกษาและแหล่งใกล้เคียง เป็นต้น พฤติกรรมส่วนตัว เช่น ประสบการณ์เกี่ยวกับสารเสพติด อายุที่ทดลองเสพยาเสพติด เป็นต้น 2) ตัวแปรตาม (dependent variables) ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรดังนี้ ด้านพฤติกรรมส่วนตัว ได้แก่ พฤติกรรมการเสพยาเสพติด บุคลิกภาพชอบทำหาย และเจตคติต่อสารเสพติด ด้านครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ด้านการคบเพื่อน ได้แก่ ความมีอิสระจากเพื่อน และการชักชวนให้ลองเสพยาเสพติดจากเพื่อน ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความยาก-ง่ายในการหาซื้อสารเสพติดในชุมชนที่อาศัยอยู่ และความยาก-ง่ายในการหาซื้อสารเสพติดในบริเวณโรงเรียน และแหล่งใกล้เคียง ด้านสื่อ ได้แก่ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดจากสื่อมวลชน และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดจากสื่อบุคคล อย่างไรก็ตาม ตัวแปรตามที่กล่าวมาจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรอิสระหรือปัจจัยในการอธิบายพฤติกรรมการเสพยาเสพติดในขั้นตอนของการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (multiple regression analysis) โดยมีพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชน เป็นตัวแปรตามหรือตัวถูกอธิบาย

นอกจากนี้ยังมีข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ สถานการณ์ความรุนแรงของการแพร่ระบาดของสารเสพติด สาเหตุ และวิธีการแพร่ระบาดของสารเสพติดในเด็กและเยาวชน

นิยามปฏิบัติการและการวัดตัวแปร

ยาหรือสารเสพติด หมายถึง สารหรือหรือยาที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติหรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อบุคคลได้เสพหรือได้รับเข้าไปในร่างกายซ้ำๆ กันแล้ว ไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ เป็นช่วงระยะๆ หรือนานติดกันก็ตาม จะทำให้บุคคลนั้นต้องตกอยู่ใต้อานาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้นทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือจิตใจเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังอาจต้องเพิ่มปริมาณการเสพขึ้นเรื่อยๆ หรือทำให้สุขภาพผู้เสพติดเสื่อมโทรมลง และเมื่อถึงเวลาอยากเสพแล้วไม่ได้เสพจะมีอาการผิดปกติทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือเฉพาะทางด้านจิตใจเกิดขึ้นในผู้เสพนั้น (กองป้องกันยาเสพติด, 2537, 13) สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้จะรวมถึงบุหรี่และสุรา หรือเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ด้วย

เด็กและเยาวชน สำหรับการวิจัยในครั้งนี้หมายถึง ชายหรือหญิงที่อยู่ในวัยเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา โดยเป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียน และกำลังศึกษานอกระบบโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล

บุคคลากร สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ หมายถึง ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดทั้งในด้านการป้องกัน การรักษา และการปราบปราม ในด้านการป้องกัน เช่น ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและอนามัยสิ่งแวดล้อมของเทศบาล สุขาภิบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของจังหวัด ด้านการรักษา เช่น แพทย์พยาบาล และนักจิตวิทยาประจำศูนย์บำบัดและรักษา ยาเสพติด ด้านการปราบปราม เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่เรือนจำ เป็นต้น

พฤติกรรมการเสพยาเสพติด หมายถึง ความบ่อยหรือความถี่ในการทดลอง หรือการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชน วัดได้จากแบบวัดที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 8 ข้อ แต่ละข้อประกอบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จาก "ไม่เคยเลย" ซึ่งให้คะแนน 0 (ศูนย์) จนถึง "เป็นประจำ" ซึ่งให้คะแนน 4 ทำให้มีคะแนนต่ำสุดเป็น 0 (ศูนย์) และสูงสุดเป็น 32 คะแนน คนที่ได้คะแนนต่ำ หมายถึง การมีพฤติกรรมการเสพยาเสพติดในระดับต่ำ คนที่ได้คะแนนสูง หมายถึง การมีพฤติกรรมการเสพยา

เสพติดในระดับมากหรือสูง

บุคลิกภาพชอบท้าทาย (sensational seeking personality) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่ชื่นชอบต่อท่าที หรือการกระทำที่เสี่ยง ท้าทาย มุทะลุ และรุนแรง ส่วนหนึ่งของข้อคำถามนำมาจากงานวิจัยของ ดุษฎี โยเหลา และคณะ (2540) และคณะผู้วิจัยได้สร้างเพิ่มเติมบางข้อ รวมทั้งสิ้น 8 ข้อ ประกอบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ ตั้งแต่ "ไม่ชอบ" ซึ่งให้คะแนน 1 จนถึง "ชอบมาก" ซึ่งให้คะแนน 3 ทำให้มีคะแนนต่ำสุดเป็น 8 คะแนน และสูงสุดเป็น 24 คะแนน คนที่ได้คะแนนต่ำ หมายถึง การมีบุคลิกภาพชอบท้าทายต่ำหรือน้อย คนที่ได้คะแนนสูง หมายถึง การมีบุคลิกภาพชอบท้าทายสูงหรือมาก ตัวอย่างของข้อคำถาม เช่น "นั่งรถยนต์ที่ขับด้วยความเร็วสูง" "เสี่ยงโชคในเกมการพนัน" เป็นต้น

เจตคติต่อสารเสพติด (attitude to drugs) หมายถึง ท่าที ทักษะ หรือความรู้สึกของบุคคลต่อสารเสพติด ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามแนวทางของทฤษฎีเจตคติมีองค์ประกอบเดียว คือ องค์ประกอบด้านความรู้สึก (affective component) มีแบบวัดทั้งสิ้น 7 ข้อ ประกอบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ "ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง" ซึ่งให้คะแนน 1 จนถึง "เห็นด้วยอย่างยิ่ง" ซึ่งให้คะแนน 5 และทุกข้อเป็นข้อความที่มีความหมายในเชิงบวกต่อสารเสพติด ทำให้มีคะแนนต่ำสุดเป็น 7 คะแนน และสูงสุดเป็น 35 คะแนน คนที่ได้คะแนนต่ำ หมายถึง การมีเจตคติที่ไม่ดี หรือทางลบต่อสารเสพติด คนที่ได้คะแนนสูง หมายถึง การมีเจตคติที่ดี หรือทางบวกต่อสารเสพติด ตัวอย่างข้อคำถาม เช่น "ยาเสพติดไม่ใช่สิ่งเลวร้าย" "การเสพยาเสพติดทำให้เกิดความมั่นใจ" เป็นต้น

ความสัมพันธ์ในครอบครัว (family relation) หมายถึง การรับรู้ของบุคคลที่มีต่อการอยู่ร่วมกันของคนในครอบครัว สำหรับข้อคำถามในการวิจัยครั้งนี้ นำมาจากงานวิจัยของ ดุษฎี โยเหลา และคณะ (2540) โดยจำแนกความสัมพันธ์ในครอบครัวออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความผูกพันในครอบครัว มีข้อคำถาม 1 ข้อ ประกอบมาตราประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ "ไม่เลย" ซึ่งให้คะแนน 1 จนถึง "มาก" ซึ่งให้คะแนน 4 ด้านความกลมเกลียวในครอบครัว มีข้อคำถาม 2 ข้อ ประกอบมาตราประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ "ไม่เลย" ซึ่งให้คะแนน

1 จนถึง "มาก" ซึ่งให้คะแนน 4 ด้านการควบคุมจากครอบครัว มีข้อคำถาม 1 ข้อ ประกอบมาตราประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ "ไม่เลย" ซึ่งให้คะแนน 1 จนถึง "ทุกครั้ง" ซึ่งให้คะแนน 4 ด้านความรักสนับสนุนจากครอบครัว มีข้อคำถาม 3 ข้อ โดยมี 2 ข้อ ประกอบมาตราประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ "ไม่เลย" ซึ่งให้คะแนน 1 จนถึง "มาก" ซึ่งให้คะแนน 4 และอีก 1 ข้อ ประกอบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ ตั้งแต่ "ไม่จริง" ซึ่งให้คะแนน 1 จนถึง "จริง" ซึ่งให้คะแนน 3 และด้านความภาคภูมิใจในตนเองด้านครอบครัว มีข้อคำถาม 4 ข้อ ประกอบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ ตั้งแต่ "ไม่จริง" ซึ่งให้คะแนน 1 จนถึง "จริง" ซึ่งให้คะแนน 3 รวมแบบสอบถามด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวทั้งสิ้น 11 ข้อ และในกรณีที่เป็นข้อคำถามทางลบจะให้คะแนนในทางตรงกันข้าม แบบสอบถามทั้งฉบับมีคะแนนต่ำสุดเป็น 11 คะแนน และสูงสุดเป็น 39 คะแนน คนที่ได้คะแนนต่ำ หมายถึง การมีความสัมพันธ์ในครอบครัวต่ำ คนที่ได้คะแนนสูง หมายถึง การมีความสัมพันธ์ในครอบครัวดี หรือสูง ตัวอย่างแบบสอบถามความสัมพันธ์ในครอบครัว "ทุกครั้งที่ท่านจะตัดสินใจทำอะไร มักจะนึกถึงความรู้สึกของพ่อ-แม่เสมอ" เป็นต้น

ความมีอิสระจากเพื่อน (independent from friends) หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองในการคิด การตัดสินใจ เมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อน ข้อคำถามปรับมาจากงานวิจัยของ ผงจิต อินทสุวรรณ และคณะ (2539) และ ดุษฎิ โยเสลา และคณะ (2540) มีทั้งสิ้น 4 ข้อ ประกอบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ "ไม่จริงเลย" ซึ่งให้คะแนน 1 จนถึง "จริงที่สุด" ซึ่งให้คะแนน 5 ในกรณีที่ข้อคำถามมีความหมายในเชิงลบ จะให้คะแนนกลับกัน ทำให้มีคะแนนต่ำสุด เป็น 4 คะแนน และคะแนนสูงสุด เป็น 20 คะแนน คนที่ได้คะแนนต่ำ หมายถึง การมีความอิสระจากเพื่อนต่ำ หรือน้อย หรือมักจะคล้อยตามเพื่อน คนที่ได้คะแนนสูง หมายถึง การมีความอิสระจากเพื่อนสูง ตัวอย่างแบบสอบถามความมีอิสระจากเพื่อน "ท่านมักไม่กล้าขัดใจเพื่อน" เป็นต้น

การชักชวนให้ลองเสพสารเสพติดจากเพื่อน หมายถึง ปริมาณ หรือระดับ หรือความถี่ที่เพื่อนชวนให้ทดลองเสพสารเสพติด ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น ทั้งสิ้น 8 ข้อ ประกอบมาตราประมาณค่า

4 ระดับ ตั้งแต่ "ไม่เคยชวน" ซึ่งให้คะแนน 0 (ศูนย์) จนถึง "บ่อยครั้ง" ซึ่งให้คะแนน 3 ทำให้มีคะแนนต่ำสุดเป็น 0 (ศูนย์) และสูงสุดเป็น 24 คะแนน คนที่ได้คะแนนต่ำ หมายถึง ระดับการชวนของเพื่อนให้ลองเสพสารเสพติดอยู่ในระดับต่ำ คนที่ได้คะแนนสูง หมายถึง ระดับการชวนของเพื่อนให้ลองเสพสารเสพติดอยู่ในระดับสูง

ความยาก-ง่ายในการแสวงหาสารเสพติดในชุมชนที่อาศัยอยู่ หมายถึง ความง่าย หรือความสะดวกในการได้มาซึ่งสารเสพติดเมื่อเกิดความต้องการ หรือเมื่อมีผู้ต้องการให้หาซื้อในบริเวณชุมชนที่อาศัยอยู่ ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 8 ข้อ ประกอบมาตราประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ "ยากมาก" ซึ่งให้คะแนน 1 จนถึง "ง่ายมาก" ซึ่งให้คะแนน 4 ทำให้มีคะแนนต่ำสุดเป็น 8 คะแนน และสูงสุดเป็น 32 คะแนน คนที่ได้คะแนนต่ำ หมายถึง ระดับการแสวงหา หรือซื้อสารเสพติดมาได้ยากลำบาก คนที่ได้คะแนนสูง หมายถึง ระดับการแสวงหาหรือซื้อสารเสพติดมาได้ง่าย

ความยาก-ง่ายในการแสวงหาสารเสพติดในบริเวณโรงเรียน และแหล่งใกล้เคียง หมายถึง ความง่าย หรือความสะดวกในการได้มาซึ่งสารเสพติดเมื่อเกิดความต้องการ หรือเมื่อมีผู้ต้องการให้หาซื้อในบริเวณโรงเรียน และแหล่งใกล้เคียง ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 8 ข้อ ประกอบมาตราประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ "ยากมาก" ซึ่งให้คะแนน 1 จนถึง "ง่ายมาก" ซึ่งให้คะแนน 4 ทำให้ได้คะแนนต่ำสุดเป็น 8 คะแนน และสูงสุดเป็น 32 คะแนน คนที่ได้คะแนนต่ำ หมายถึง ระดับการแสวงหาหรือซื้อสารเสพติดมาได้ง่าย โดยแบบวัดตอนนี้จะใช้วัดเฉพาะเด็กและเยาวชนที่อยู่ในระบบโรงเรียนเท่านั้น

การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติด หมายถึง การรับรู้ที่อาจรวมถึงการอ่าน การฟัง การเห็น รวมถึงการได้รับการบอก สอน การอบรม แนะนำจากบุคคล หรือจากสื่อมวลชน ซึ่งวิธีการวัดปรับมาจากงานวิจัยของ ผงจิต อินทสุวรรณ และคณะ (2539) และงานวิจัยของ โสภา ชูพิกุลชัย ขิปลมพันธ์ และคณะ (2533) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งแหล่งของการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การได้รับจากสื่อมวลชน มีแบบวัด 5 ข้อ ประกอบมาตราประมาณค่า

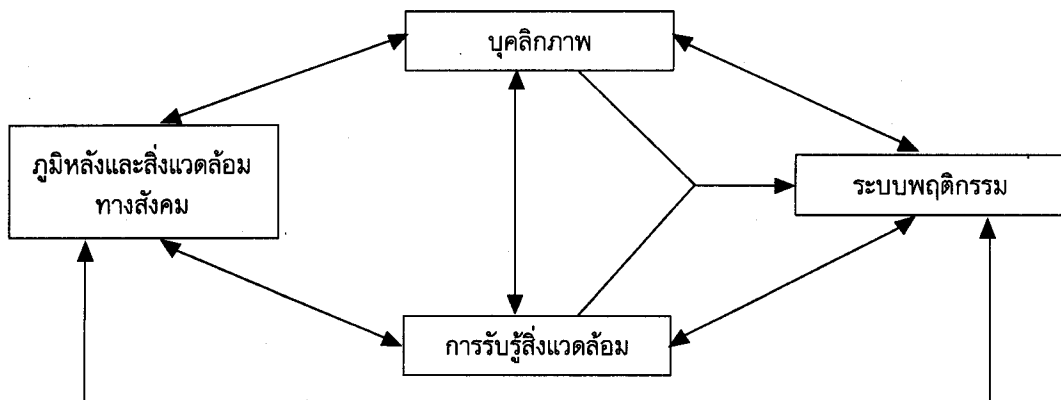
5 ระดับ ตั้งแต่ "ไม่ได้รับเลย" ให้คะแนนเป็น 0 (ศูนย์) จนถึง "มาก" ให้คะแนนเป็น 4 ทำให้ได้คะแนนต่ำสุดเป็น 0 (ศูนย์) และคะแนนสูงสุดเป็น 20 คะแนน อีกประเภทหนึ่ง ได้แก่ การได้รับจากสื่อบุคคลมีแบบวัด 6 ข้อ ประกอบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ "ไม่ได้รับเลย" ให้คะแนนเป็น 0 (ศูนย์) จนถึง "มาก" ให้คะแนนเป็น 4 ทำให้ได้คะแนนต่ำสุดเป็น 0 (ศูนย์) และคะแนนสูงสุดเป็น 24 คะแนน คนที่ได้คะแนนต่ำ หมายถึง มีการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดน้อยหรือต่ำ คนที่ได้คะแนนสูง หมายถึง มีการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดมากหรือสูง

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาในต่างประเทศพบว่า ทฤษฎีที่ใช้ใช้อธิบายสาเหตุของการเริ่มใช้สารเสพติดที่สำคัญมี 4 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีของ Jessor (Jessor's Theory)

ทฤษฎีของคาแพลน (Kaplan's Theory) ทฤษฎีของเอคเคอร์ (Aker's Theory) และทฤษฎีของแคนเดล (Kandel's Theory) ซึ่งทั้งหมดนี้ทฤษฎีของเจสเซอร์ได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นทฤษฎีที่ครอบคลุมที่สุด (Kandel, 1980: 251; อ้างมาจากดุขุฎิ โยเหลา และคณะ, 2540: 7-8) เนื่องจากทฤษฎีนี้มีกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมตัวแปรส่วนบุคคล และบทบาทของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อระบบพฤติกรรม ทฤษฎีนี้เป็นที่รู้จักกันว่า ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behavior theory) โดยกล่าวถึงกลุ่มของตัวแปรสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมที่เป็นปัญหา 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก เป็นตัวแปรด้านภูมิหลังและสิ่งแวดล้อมทางสังคม (social background and context variables) กลุ่มที่สอง เป็นตัวแปรด้านการรับรู้สิ่งแวดล้อม (perceived environment) กลุ่มที่สาม เป็นตัวแปรด้านบุคลิกภาพ (personality) ตัวแปรทั้งสามกลุ่มมีความสัมพันธ์กับระบบพฤติกรรม ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (ดัดแปลงจาก Jessor, & others, 1991, 21)

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า มีกลุ่มตัวแปรสำคัญที่ส่งผลเชิงสาเหตุโดยตรง สังเกตได้จากลูกศรทิศทางเดียว ได้แก่ การรับรู้สิ่งแวดล้อม และบุคลิกภาพ และมีอีกกลุ่มตัวแปรหนึ่งที่มีบทบาทสนับสนุนทางอ้อม ได้แก่ ภูมิหลังและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม หรือเป็นลักษณะทางกายภาพ เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การนับถือศาสนา โครงสร้าง

และขนาดของครอบครัว เป็นต้น

ภูมิหลังและสิ่งแวดล้อมทางสังคมกับการเสพติด จากกรอบแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาดังแสดงในภาพที่ 1 ได้กล่าวถึง ภูมิหลัง และสิ่งแวดล้อมทางสังคมว่ามีบทบาทในเชิงสนับสนุนการแสดงผลพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ซึ่งเป็นกลุ่มตัวแปรที่แสดงฐานะและสถานภาพทางสังคมของบุคคล เป็นลักษณะที่

วัดได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ขนาดและโครงสร้างของครอบครัว รวมถึงสภาพแวดล้อมชุมชนที่อาศัยอยู่ เป็นต้น ซึ่งจากผลการศึกษาวิจัยในประเทศไทย ก็พบว่า ผู้เสพสารเสพติดส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีระดับการศึกษาต่ำและมีรายได้ต่ำ (ธวัชชัย ไทยเขียว, 2526; คณะอนุกรรมการการศึกษาวิจัย ศูนย์ประสานงานกลาง องค์การภาคเอกชนต่อต้านยาเสพติด, 2527) ส่วนในเรื่องการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนในวัยเรียนที่เสพสารเสพติดส่วนใหญ่จะเรียนสายอาชีพมากกว่าสายสามัญ (ประเสริฐ ต้นสกุล และคณะ, 2533) อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของ วันชัย ธรรมสังการ และคณะ (2541) ที่ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างผู้เสพสารเสพติดที่เข้าไปรับการบำบัดรักษาในสถานบำบัดรักษา ยาเสพติดภาคใต้กลับพบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีรายได้สูงหรือครอบครัวมีรายได้ค่อนข้างสูง ทั้งนี้ อาจจะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก และเป็นกลุ่มที่สามารถเข้าถึงบริการการรักษาที่ค่อนข้างดี และต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนหนึ่ง ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การจะเป็นผู้ติดยาเสพติดนั้น ไม่ได้เกิดจากการมีรายได้ต่ำเสมอไป อาจเกิดจากสาเหตุหรือปัจจัยอื่นดังจะกล่าวต่อไป

การรับรู้สิ่งแวดล้อมกับการเสพสารเสพติด การรับรู้ของบุคคลต่อสิ่งแวดล้อม หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ในหลายกรณีที่บุคคลต่างคนกันได้พบหรือเผชิญกับสภาพแวดล้อมหรือปรากฏการณ์ที่คล้ายกันหรือเหมือนกัน แต่ปฏิกิริยาหรือพฤติกรรมที่แต่ละคนแสดงออกอาจจะไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ อาจอธิบายได้ว่าเป็นเพราะบุคคลรับรู้ปรากฏการณ์เหล่านั้นไม่เหมือนกัน

สิ่งแวดล้อมในที่นี้ หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่บุคคลรับรู้ว่ามีความหมายหรือมีความสำคัญต่อเขา เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อน การรับรู้สิ่งแวดล้อมนี้แบ่งเป็น 2 ระดับ ระดับที่มีผลโดยตรงต่อพฤติกรรม เช่น การเป็นตัวแบบในการเสพสารเสพติดของพ่อแม่ เพื่อน และระดับที่ไม่ส่งผลโดยตรง เช่น การควบคุมของพ่อแม่ อิทธิพลของพ่อแม่และของเพื่อน และการรับรู้ความเครียด เป็นต้น (Jessor & others, 1991, 29-30) สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ จะศึกษาการรับรู้สิ่งแวดล้อมด้านครอบครัว และ

กลุ่มเพื่อนเป็นหลัก

การรับรู้สิ่งแวดล้อมด้านครอบครัว อาจกล่าวได้ว่า แทบไม่มีเด็กและเยาวชนคนไหนเลยที่ไม่ได้เติบโตโดยผ่านกระบวนการการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว จะมีอยู่บ้างที่อาจจะเติบโตมาจากการเลี้ยงดูจากสถานสงเคราะห์ หรือสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า แต่ก็มีสัดส่วนน้อยมาก ในเมื่อครอบครัวเป็นจุดกำเนิดของทุกคน กระบวนการทั้งหลายที่เกิดขึ้นในครอบครัวย่อมกระทบต่อสมาชิกทุกคน ไม่ว่าจะเป็นอุปนิสัยของพ่อแม่ การอบรมเลี้ยงดู ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นความรักความอบอุ่น หรือความขัดแย้งทะเลาะวิวาทก็ตาม

จากผลการศึกษาวิจัยในประเทศไทยที่ผ่านมา เช่น การศึกษาของ ลาดทองใบ ภูอภิรมย์ (2530) ที่ศึกษาบทบาทของครอบครัวในการป้องกันการติดยาเสพติดของเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจำนวน 667 คน พบว่าการอบรมเลี้ยงดูที่สร้างภูมิคุ้มกันการเสพยาเสพติดคือการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก ความเอาใจใส่ อังสนา เปศะนันท์ (2536) ยังพบอีกว่าเด็กที่มีพฤติกรรมสุดโต่งมาระเหยได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่แบบควบคุมมากเกินไปหรือไม่ก็ปล่อยปละละเลย และพ่อแม่มีอารมณ์ไม่แน่นอน นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยอื่นๆ ที่พบว่า สถานภาพของครอบครัว ความสัมพันธ์ของบุคคลภายในครอบครัว บิดามารดาทะเลาะกัน หย่าร้าง ขาดความสามัคคี หรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเสียชีวิต จนทำให้บุคคลในครอบครัวเกิดความเครียด ความกดดัน ในที่สุดก็หาทางออกด้วยการทดลองเสพยาเสพติด (ธวัชชัย ไทยเขียว, 2526; สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2530; กิ่งแก้ว เกษโกวิท และคณะ, 2531; สุธีรา วิสารทพงศ์, 2532; นำเพ็ชร ชาญภิญโญ และคณะ, 2533; วันชัย ธรรมสังการ และคณะ, 2541)

การรับรู้สิ่งแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน กล่าวได้ว่า วัยรุ่นกับเพื่อนเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก วัยรุ่นเป็นช่วงชีวิตที่ได้รับอิทธิพลของเพื่อนมากที่สุดทั้งทางบวกและลบ จากการประมวลผลการวิจัยเกี่ยวกับยาเสพติดของทิพย์อร ไชยณรงค์ (2535) ระหว่างปี 2521-2531 จำนวน 135 เรื่อง โดยผู้ประมวลได้จำแนกผลการวิจัยออกเป็น 7 กลุ่ม

กลุ่มที่มีผู้ให้ความสนใจศึกษามากที่สุด ได้แก่ กลุ่มงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของการติดยาเสพติด มีจำนวน 48 เรื่อง ส่วนใหญ่พบว่าอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนเป็นสาเหตุสำคัญในระดับต้น ๆ ที่ทำให้เยาวชนหรือวัยรุ่นติดยาเสพติด แม้งานวิจัยก่อนหน้านี้ก็บ่งชี้ว่าเพื่อนมีอิทธิพลสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนติดยาเสพติด เช่น งานวิจัยของ ผน แสงสิงแก้ว และคณะ (2517) พบว่ากลุ่มนักเรียนที่ศึกษา ครึ่งหนึ่งของผู้ติดยาเสพติดเป็นเพราะเพื่อนชักจูง หรือจากการวิจัยของ สุพจน์ เด่นดวง (2522) ก็พบว่า การติดยาเสพติดขึ้นอยู่กับความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์กับบิดา การมีเพื่อนที่โรงเรียนติดยาเสพติด การมีเพื่อนที่บ้านติดยาเสพติด

จากการตรวจสอบผลการวิจัยในระหว่างปี 2531 ถึงปัจจุบัน ก็ยังพบว่าเพื่อนยังเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเสพยาหรือสารเสพติดของเด็กและเยาวชน เช่น จากการศึกษาของ ยุบลวรรณ ประมวลรัฐการ (2532) ก็พบว่าการคบเพื่อนที่เข้ายาหรือสิ่งเสพติดมีผลต่อการใช้ยา หรือสิ่งเสพติดในวัยรุ่นมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดุष्ฎิ โยเหลา และคณะ (2540) ที่พบว่าตัวแปรที่สามารถบ่งชี้ หรือจำแนกการติดและไม่ติดสารระเหยได้ดีที่สุด 3 อันดับแรก คือ จำนวนเพื่อนที่ใช้สารเสพติด บุคลิกภาพชอบทำท่าย และความภาคภูมิใจในตนเองด้านครอบครัว กับการเผชิญความเครียดแบบเน้นอารมณ์ซึ่งมีความสำคัญพอๆ กัน นอกจากนี้ ผจจจิต อินทสุวรรณ และคณะ (2539) ยังพบอีกว่าผู้เสพยาเฮโรอีนรายงาน ว่า เพื่อนและเพื่อนสนิทมีอิทธิพลต่อการติดเฮโรอีนของตน ร้อยละ 46.0 และ 37.0 ในขณะที่ผู้เสพยาเฮโรอีนรายงาน ว่า เพื่อนและเพื่อนสนิทมีอิทธิพลต่อการเสพยาของตน ร้อยละ 54.6 และ 32.8 ตามลำดับ ซึ่งสูงที่สุดในบรรดาสื่อบุคคลประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ญาติ แพทย์ เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วันชัย ธรรมสังการ และคณะ (2541) ที่พบว่า ในกลุ่มผู้เข้ารับการรักษาติดยาเสพติดในสถานบำบัดรักษาติดยาเสพติดภาคใต้ จำนวน 30 คน รายงานว่าเพื่อนมีส่วนในการติดยาเสพติดถึง 26 คน คิดเป็นร้อยละ 86.6 สำหรับผลการวิจัยในต่างประเทศมีบางงานวิจัยที่พบว่าเพื่อนเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการใช้สารเสพติดของวัยรุ่น ส่วนตัวอื่นเป็นเพียงอิทธิพลโดยอ้อม (Oetting

& Beauvais, 1987) และจากการศึกษาของ Mirzaee (1990) ที่พบว่า เด็กวัยรุ่นได้รับสารเสพติดจากเพื่อนมากที่สุด

บุคลิกภาพกับการเสพยาเสพติด ตัวแปรด้านบุคลิกภาพตามทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา หมายถึงกลุ่มของตัวแปรด้านการรู้คิดทางสังคม (sociocognitive variables) ได้แก่ ความเชื่อ เจตคติ ความคาดหวัง ค่านิยม และการกำหนดแนวปฏิบัติของตนเองที่เกี่ยวกับสังคม ซึ่งสะท้อนการเรียนรู้ทางสังคมและประสบการณ์ (Jessor & others, 1991, 26-27)

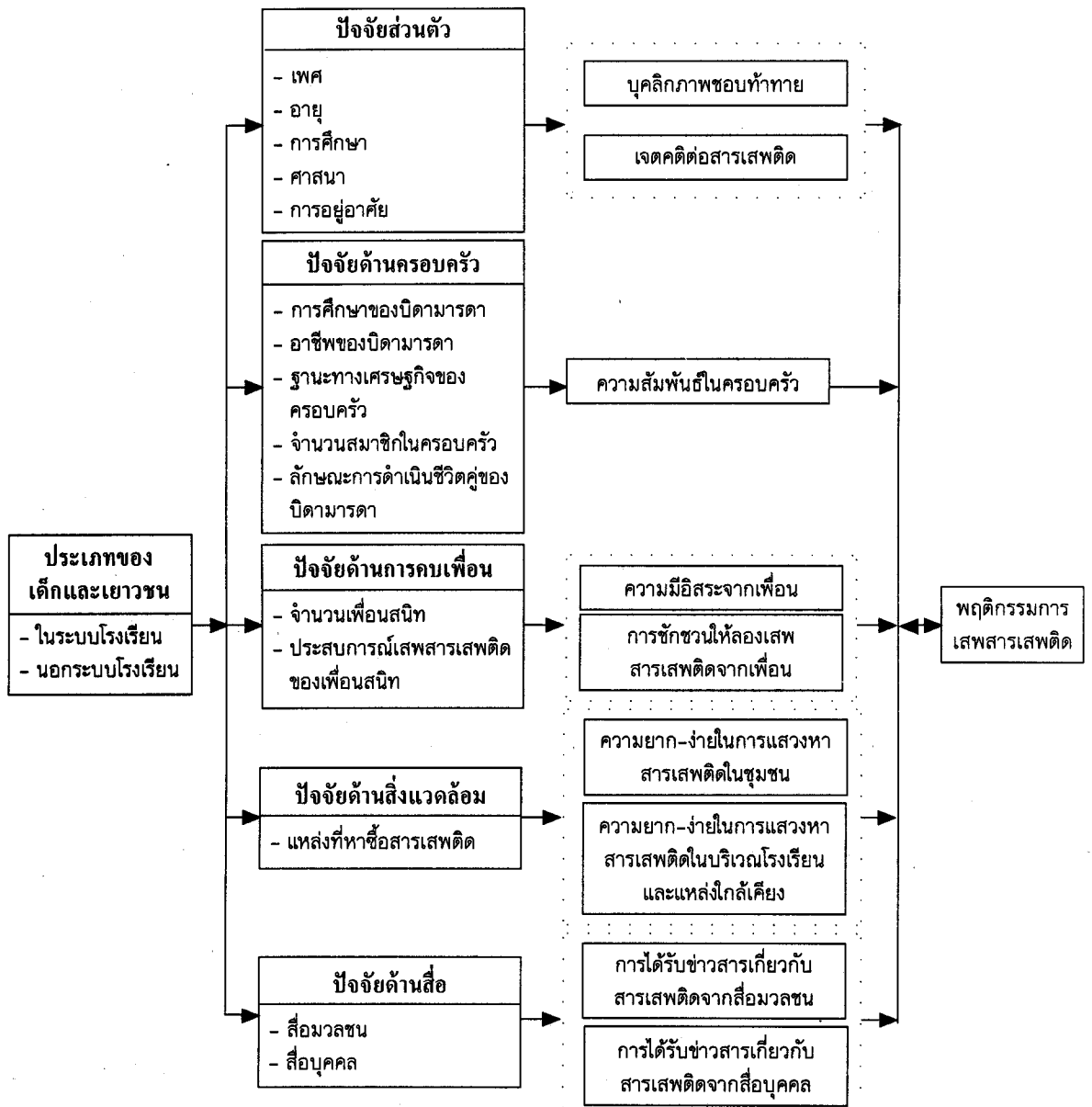
สำหรับการวิจัยในครั้งนี้จะศึกษาบุคลิกภาพชอบทำท่าย (sensational seeking) และเจตคติต่อสารเสพติด (attitude to drugs) ว่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดหรือไม่ จากผลการศึกษาในประเทศไทยที่ผ่านมาพบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กและวัยรุ่นเสพยาเสพติดครั้งแรก ได้แก่ การอยากลอง (วิทยา มณีสุธรรม, 2523; ทวีวรรณ ลิระพันธ์, 2525; ศันสนีย์ โพธิ์พุก, 2528; กิ่งแก้ว เกษโกวิท และคณะ, 2531; ผจจจิต อินทสุวรรณ และคณะ, 2539; ดุष्ฎิ โยเหลา และคณะ, 2540; วันชัย ธรรมสังการ และคณะ, 2541) ความรู้สึกอยากลอง บ่งบอกให้เห็นลักษณะของบุคคลที่ชอบทำท่าย ชอบความแปลกใหม่ ชอบเสี่ยงเป็นต้น โดยที่จากการศึกษาของดุष्ฎิ โยเหลา และคณะ (2540) ที่ศึกษากับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ติดยาเฮโรอีนและไม่ติดยาเฮโรอีนที่อยู่ในกรุงเทพมหานครกับจังหวัดยโสธร จำนวน 596 คน พบว่า มีตัวแปร 11 ตัว จาก 15 ตัว ที่สามารถจำแนกกลุ่มผู้ติดยาเฮโรอีน และกลุ่มผู้ไม่ติดยาเฮโรอีนออกจากกันได้ ในจำนวนตัวแปร 11 ตัวนั้น พบว่า บุคลิกภาพชอบทำท่ายมีความสำคัญในการจำแนกได้เป็นลำดับที่สอง รองจากจำนวนเพื่อนที่ใช้สารเสพติด โดยที่ผลการวิจัยในต่างประเทศก็พบในทำนองเดียวกันว่าบุคลิกภาพชอบทำท่ายมีความสัมพันธ์กับการเสพยาเสพติด (Satinder & Black, 1984; Spotts & Shontz, 1984)

ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับเจตคติว่าจะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมหรือไม่นั้น มีผู้ศึกษาอย่างกว้างขวางไม่เฉพาะแต่พฤติกรรมการเสพยาเสพติดเท่านั้น บุคคลจะมีเจตคติต่อสิ่งใดไปในทิศทางใดจะบวกหรือลบ ขึ้นอยู่

กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในครอบครัว ประสบการณ์ในโรงเรียน หรือประสบการณ์ส่วนตัว หรือการคบเพื่อน เป็นต้น ผลการวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการติดฝิ่นของชาวเขา ได้แก่ ความคิดเห็นว่า การสูบบุหรี่เป็นสิ่งดี (พรนภา สุกรเวทย์ศิริ, 2530) กลุ่มนักเรียนที่ไม่ติดสาร

เสพติด (เฮโรอีนและสารระเหย) มีทัศนคติต่อการดูแลสุขภาพสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ติดสารเสพติด (ผจงจิต อินทสุวรรณ และคณะ, 2539) ครูชายที่เลิกสูบบุหรี่ได้สำเร็จมีเจตคติต่อการเลิกสูบบุหรี่สูงกว่าครูที่เลิกไม่ได้ (พจนีย์ เหล่าอมต, 2532) หรือจากผลการวิจัยในต่างประเทศพบว่า เด็กวัยรุ่นผู้ดูโฆษณาที่ชวนให้เชื่อว่าการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

ดื่มสุร่าเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันโดยทั่วไป มีผลต่อการพัฒนา
เจตคติที่ติดต่สุร่า และการดื่มสุร่า (Atkin, 1990) จาก
ผลการวิจัยที่กล่าวมา จะเห็นว่าบุคคลที่มีความรู้สึกหรือ
ทว่าที่ติดต่สิ่งใดก็มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมไปในแนวนั้น

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว สามารถอธิบายพอ
สังเขปได้ว่าการศึกษาของเด็กและเยาวชนจะมีพฤติกรรมเสพสาร
เสพติดหรือไม่ มากน้อยเพียงใดนั้น มีความเกี่ยวข้อง
เชื่อมโยงกับปัจจัยหลายประการ ผลจากการศึกษา
ทฤษฎีและผลการวิจัยเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของสาร
เสพติดที่ผ่านมามีผลสามารถนำมาสรุปเชื่อมโยงเป็นกรอบ
แนวคิดของการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งกล่าวได้ว่า พฤติกรรม
การเสพสารเสพติดมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลาย
ประการ ซึ่งได้แก่ ปัจจัยส่วนตัวของเด็กและเยาวชน
ปัจจัยด้านการคบเพื่อน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และ
ปัจจัยด้านสื่อ ในแต่ละปัจจัยยังสามารถแบ่งเป็นตัวแปร
ย่อยอีกจำนวนหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้วิจัย
ที่จะนำมาศึกษาและขึ้นอยู่กับผลการวิจัยที่ผ่านมาได้
ข้อสรุปเป็นประการใด สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ สนใจ
ศึกษาตัวแปรย่อยในแต่ละปัจจัยทั้งที่เป็นตัวแปรที่มี
ลักษณะจำแนกประเภท เช่น เพศ ศาสนา การอยู่อาศัย
ประเภทของเด็กและเยาวชนในระบบหรือนอกระบบ
โรงเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ยังสนใจศึกษาตัวแปรที่เป็น
คุณลักษณะภายในของบุคคล ซึ่งสามารถวัดได้โดยอาศัย
กรอบทฤษฎีหรือแนวคิด (concept) ที่มีผู้ศึกษามาใน
อดีต เช่น บุคลิกภาพชอบทำทหาย เจตคติต่อสารเสพติด
หรือความมีอิสระจากเพื่อน เป็นต้น โดยที่ผู้วิจัยในครั้งนี้
มีสมมุติฐานว่าตัวแปรที่นำมาศึกษาจะมีความสัมพันธ์
กับพฤติกรรมการเสพสารเสพติดของเด็กและเยาวชน

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ประสบการณ์การเสพสารเสพติดมีความ
สัมพันธ์กับภูมิหลังของเด็กและเยาวชน

2. เด็กและเยาวชน ที่มีประสบการณ์การเสพ
สารเสพติดต่างกันจะมีบุคลิกภาพชอบทำทหาย เจตคติ
ต่อสารเสพติด ความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความอิสระ
จากเพื่อน การชักชวนให้ลองเสพสารเสพติดจากเพื่อน
ความยาก-ง่ายในการแสวงหาสารเสพติดในชุมชน ความ
ยาก-ง่ายในการแสวงหาสารเสพติดในบริเวณโรงเรียน

และแหล่งใกล้เคียง การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติด
จากสื่อมวลชน และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติด
จากสื่อบุคคล แตกต่างกัน

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสพสารเสพติดที่นำ
มาศึกษา สามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการเสพสาร
เสพติดของเด็กและเยาวชนได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของสารเสพติด
ในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีขั้นตอน
ในการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรสำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นเด็ก
และเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียน เด็กและ
เยาวชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
โดยทำการสุ่มตัวอย่างมาศึกษาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น
(stratified random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างเด็กและ
เยาวชนทั้งสิ้น จำนวน 1,488 คน เป็นเด็กและเยาวชนที่
อยู่ในระบบโรงเรียน จำนวน 965 คน และเด็กและเยาวชน
นอกระบบโรงเรียน จำนวน 523 คน กลุ่มตัวอย่างบุคลากร
จำนวน 240 คน โดยเป็นบุคลากรที่มีหน้าที่ด้านการ
ป้องกัน จำนวน 130 คน ด้านการรักษาพยาบาล จำนวน
57 คน และด้านการปราบปราม จำนวน 53 คน กลุ่ม
ตัวอย่างแต่ละกลุ่มได้มาจากจังหวัด สงขลา ปัตตานี
ยะลา นราธิวาสและสตูล

2. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น
2 ฉบับ ตามประเภทของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา
คือ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเด็กและ
เยาวชน และเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่ม
บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดซึ่งมีรายละเอียดใน
แต่ละฉบับดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจาก
กลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นแบบสอบถามซึ่งมีทั้งหมด 5
ตอน ได้แก่ ข้อมูลภูมิหลังส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับ
ครอบครัว ข้อมูลเกี่ยวกับการคบเพื่อน ข้อมูลเกี่ยวกับสื่อ
และสิ่งแวดล้อม ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมส่วนบุคคล

2.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เป็นแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรุนแรงของปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต สาเหตุและวิธีการแพร่ระบาดของสารเสพติด ตลอดจนการป้องกัน และวิธีการแก้ไขปัญหการแพร่ระบาดของสารเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้น

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเด็กและเยาวชน ได้พิจารณาปรับปรุงมาจากรายงานการวิจัยหลายเรื่อง เช่น จากศึกษาของ ผจจจิต อินทสุวรรณ และคณะ (2539) โสภา ชูพิกุลชัย ชปีลมันน์ (2533) ดุษฎี โยเหลา และคณะ (2540) และวันชัย ธรรมสังการ และคณะ (2541) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างแบบวัดความสัมพันธ์ในครอบครัว แบบวัดมีความอิสระจากเพื่อน แบบวัดบุคลิกภาพชอบทำหาย (sensational seeking) และแบบวัดเจตคติต่อสารเสพติด แต่ละแบบวัดหาค่าอำนาจจำแนกด้วยวิธีการหาความสัมพันธ์ของคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (item-total correlation) ได้ค่าอยู่ระหว่าง .2985 ถึง .7380 และมีค่าความเชื่อมั่นที่วัดโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficients) ของ Cronbach (1970, 161) เป็น .8129, .7122, .8063, และ .7754 ตามลำดับ ส่วนเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เป็นแบบสอบถามปลายเปิด สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัยของวันชัย ธรรมสังการ และคณะ (2541) โสภา ชูพิกุลชัย ชปีลมันน์ และคณะ (2533) และงานของผจจจิต อินทสุวรรณ และคณะ (2539) มีทั้งหมด 5 ข้อ แบ่งเป็นคำถามที่ให้เปรียบเทียบความรุนแรงในการแพร่ระบาดของสารเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมา ในปัจจุบัน และในอีก 10 ปีข้างหน้า จำนวน 2 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับสาเหตุที่สำคัญของการแพร่ระบาด วิธีการแพร่ระบาดไปยังกลุ่มเด็กและเยาวชน รวมถึงวิธีการป้องกัน และการแก้ไขปัญหการแพร่ระบาดของสารเสพติดจำนวน 3 ข้อ

4. การรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลตามที่ได้ประสานงานไว้แล้ว สำหรับการเก็บข้อมูลจาก

กลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องนั้น ส่วนหนึ่งจะได้จากการสัมภาษณ์โดยคณะผู้วิจัย อีกส่วนหนึ่งจะได้รับจากการตอบแบบสัมภาษณ์ของบุคลากร และส่งกลับไปยังคณะผู้วิจัย ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มบุคลากรไม่มีอุปสรรคในด้านการอ่านและการเขียนแต่ประการใด ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดดำเนินการในช่วงเดือนมีนาคม-ตุลาคม 2541

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนในและนอกระบบโรงเรียน โดยเน้นการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน การรักษา และการปราบปรามการแพร่ระบาดของสารเสพติด ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) โดยอาศัยแนวทางการวิเคราะห์จากทฤษฎีฐานราก (grounded theory) (นภาพรณ หะวานนท์, 2542, 5)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงความสัมพันธ์ (relational analysis) ระหว่างภูมิหลังกับประสบการณ์เกี่ยวกับสารเสพติดของเด็กและเยาวชน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การเคยและไม่เคยลองเสพสารเสพติดกับตัวแปรภูมิหลังส่วนตัวบางประการของเด็กและเยาวชน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และลักษณะการพักอาศัยของเด็กและเยาวชน มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์เสพยาเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\chi^2 = 322.405, 31.369, 64.415$ และ 16.551 ตามลำดับ) ส่วนการนับถือศาสนา พบว่า มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การเสพยาเสพติดอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา และช่วงเวลาของการเกิดปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\chi^2 = 14.132, 16.884$ และ 8.285 ตามลำดับ) ส่วน

การศึกษาของบิดา การศึกษาของมารดา ความพอเพียงของรายได้ ฐานะของครอบครัวเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนบ้าน จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนสมาชิกที่ กำลังเรียน จำนวนสมาชิกที่ยังไม่ได้ทำงาน ลักษณะการดำเนินชีวิตคู่ของบิดามารดา การทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา และช่วงอายุของเด็กและเยาวชนที่เกิดปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว พบว่ามีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การเสพสารเสพติดของเด็กและเยาวชนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเคยเห็นเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ ดื่มสุรา/เบียร์ สูบกัญชา/ใบกระท่อม สูดดมสารระเหย/กาว กินยาฆ่าสูบฝิ่น สูบเฮโรอีน มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การเสพสารเสพติดของเด็กและเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\chi^2 = 296.832, 181.767, 92.340, 40.365, 18.079, 7.875$ และ 19.743) ส่วนจำนวนเพื่อนสนิท และการเคยเห็นเพื่อนสนิทเสพสารเสพติดชนิดอื่นๆ พบว่า มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การเสพสารเสพติดของเด็กและเยาวชนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในแง่ของประสบการณ์การเคยและไม่เคยลองเสพสารเสพติดกับจำนวนเพื่อนสนิทที่เคยเห็นเสพสารเสพติด พบว่า จำนวนเพื่อนสนิทที่เคยเห็นสูบบุหรี่ มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การเสพสารเสพติดของเด็กและเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\chi^2 = 19.607$) ในขณะที่จำนวนเพื่อนสนิทที่เคยเห็นดื่มสุรา/เบียร์ สูบกัญชา/ใบกระท่อม สูดดมสารระเหย/กาว กินยาฆ่า และสูบเฮโรอีน พบว่ามีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การเสพสารเสพติดของเด็กและเยาวชนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนจำนวนเพื่อนสนิทที่เคยเห็นสูบฝิ่น และจำนวนเพื่อนสนิทที่เคยเห็นเสพสารเสพติดชนิดอื่นๆ ไม่สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้ เนื่องจากมีจำนวนคนน้อยเกินไป

แหล่งที่ทำซื้อสารเสพติดและประเภทของเด็กและเยาวชนมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การเสพ

สารเสพติดของเด็กและเยาวชนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ (comparative analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปนี้ จะเป็นการเปรียบเทียบกลุ่มตัวแปรที่สนใจศึกษาระหว่างเด็กและเยาวชนจากในและนอกระบบโรงเรียน ระหว่างผู้นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม และระหว่างพฤติกรรมเคยและไม่เคยทดลองเสพสารเสพติดของเด็กและเยาวชน

1. การเปรียบเทียบกลุ่มตัวแปรที่สนใจศึกษา ระหว่างเด็กและเยาวชนจากในและนอกระบบโรงเรียน

ผลการศึกษาพบว่าเด็กและเยาวชนในและนอกระบบโรงเรียน มีบุคลิกภาพชอบทำท่าย มีความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความเป็นอิสระจากเพื่อน รับผิดชอบต่อหน้าที่ในการหาซื้อสารเสพติดจากชุมชนที่อาศัยอยู่ และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดจากสื่อบุคคล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 4.028, 2.742, -2.827, 3.190,$ และ 3.168 ตามลำดับ) ส่วนเจตคติต่อสารเสพติด การชักชวนให้ทดลองเสพสารเสพติดจากเพื่อน และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดจากสื่อมวลชน พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบกลุ่มตัวแปรที่สนใจศึกษา ระหว่างเด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม

ผลการศึกษาพบว่าเด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม มีเจตคติต่อสารเสพติด มีความเป็นอิสระจากเพื่อน รับผิดชอบต่อหน้าที่ในการหาซื้อสารเสพติดจากชุมชนที่อาศัยอยู่ จากบริเวณโรงเรียน และแหล่งใกล้เคียง การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดจากสื่อมวลชน การได้รับจากสื่อบุคคล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = -2.587, 2.977, 3.487, 5.115, 2.499$ และ 2.372 ตามลำดับ) ส่วนบุคลิกภาพชอบทำท่าย ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการชักชวนให้ทดลองเสพสารเสพติดจากเพื่อน พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบกลุ่มตัวแปรที่สนใจศึกษาระหว่างเด็กและเยาวชนที่เคยและไม่เคยทดลองเสพสารเสพติด

ผลการศึกษาพบว่าเด็กและเยาวชนที่เคยและไม่เคยทดลองเสพสารเสพติดมีบุคลิกภาพชอบทำท่ายมีเจตคติต่อสารเสพติด มีความสัมพันธ์ในครอบครัว การชักชวนให้ทดลองเสพสารเสพติดจากเพื่อน รับรู้ความยาก-ง่ายในการหาซื้อสารเสพติดจากชุมชนที่อาศัยอยู่ และจากบริเวณโรงเรียนและแหล่งใกล้เคียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 15.171, 10.809, 6.245, 18.329, 6.669$ และ 4.866 ตามลำดับ) ส่วนความมีอิสระจากเพื่อน การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดจากสื่อมวลชน และการได้รับจากสื่อบุคคล พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (multiple regression analysis) ระหว่างพฤติกรรมการเสพสารเสพติด กับตัวแปรส่วนบุคคล ความสัมพันธ์ในครอบครัว

การคบเพื่อน สิ่งแวดล้อม และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติด

การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลายตัวพร้อมกัน และต้องการศึกษาความสามารถในการอธิบายพฤติกรรม การเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนจากตัวแปรหลายตัว ได้แก่ บุคลิกภาพชอบทำท่าย (X_1) เจตคติต่อสารเสพติด (X_2) ความสัมพันธ์ในครอบครัว (X_3) ความมีอิสระจากเพื่อน (X_4) การชักชวนให้ทดลองเสพสารเสพติดจากเพื่อน (X_5) การรับรู้ความยาก-ง่ายในการหาซื้อสารเสพติดจากชุมชนที่อาศัยอยู่ (X_6) การรับรู้ความยาก-ง่ายในการหาซื้อสารเสพติดจากบริเวณโรงเรียนและแหล่งใกล้เคียง (X_7) การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดจากสื่อมวลชน (X_8) และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดจากสื่อบุคคล (X_9)

1. การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระหว่างพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนกับปัจจัยเกี่ยวข้องในกลุ่มรวม ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Regression Coefficients) ในรูปคะแนนดิบ (b) และคะแนนมาตรฐาน (Beta) ของปัจจัยที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชน (Y) โดยวิธีการวิเคราะห์แบบเป็นขั้นตอน (Stepwise)

ปัจจัย	b	Std. Error	Beta	t	Sig.	R ² change
X_5	.633	.047	.477	13.493	.000	.355
X_1	.217	.041	.189	5.278	.000	.041
X_2	.082	.019	.148	4.387	.000	.019
ค่าคงที่	-.437	.069	-	-6.303	.000	

$$F_{3, 583} = 138.160, R = .645, R^2 = .416, R^2_{adj} = .413, \text{Std Error} = .311$$

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ปัจจัยที่ถูกคัดเลือกเข้าอธิบายพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชน ตามลำดับขั้น และตามความสามารถในการอธิบาย ได้แก่ การชวนให้ลองเสพยาเสพติดจากเพื่อน (X_5) ซึ่งสามารถอธิบายได้ ร้อยละ 35.5 (R^2 change = .355) บุคลิกภาพชอบทำท่าย (X_1) ซึ่งสามารถอธิบายได้

ร้อยละ 4.1 (R^2 change = .041) และเจตคติต่อสารเสพติด (X_2) สามารถอธิบายเพิ่มขึ้นได้อีกร้อยละ 1.9 (R^2 change = .019) ส่วนปัจจัยอื่นไม่สามารถเข้าไปอธิบายพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่ถูกเลือกเข้าไปอธิบาย

กล่าวได้ว่า ปัจจัยที่สนใจศึกษาทั้งหมด มีเพียงสามปัจจัยที่ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการเสพติดของเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุ ($R = .645$) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าปัจจัยทั้งสามสามารถอธิบายพฤติกรรมการเสพติดของเด็กและเยาวชนได้ร้อยละ 41.6 ($R^2 = .416$)

2. การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระหว่างพฤติกรรมการเสพติดของเด็กและเยาวชนกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องในกลุ่มเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียน ดังแสดงในตารางที่ 2

จากตารางที่ 2 แสดงว่า ปัจจัยที่ถูกคัดเลือกเข้าอธิบายพฤติกรรมการเสพติดของกลุ่มเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียน ตามลำดับขั้นและตาม

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Regression Coefficients) ในรูปคะแนนดิบ (b) และคะแนนมาตรฐาน (Beta) ของปัจจัยที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการเสพติดของกลุ่มเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียน (Y) โดยวิธีการวิเคราะห์แบบเป็นขั้นตอน (Stepwise)

ปัจจัย	b	Std. Error	Beta	t	Sig.	R ² change
X ₅	.611	.050	.446	12.158	.000	.329
X ₂	.099	.021	.166	4.735	.000	.040
X ₁	.206	.044	.176	4.683	.000	.023
ค่าคงที่	-.454	.074	-	-6.137	.000	

$$F_{3, 583} = 125.338, R = .626, R^2 = .392, R^2_{adj} = .389, \text{Std Error} = .342$$

ความสามารถในการอธิบาย ได้แก่ การชวนให้ลองเสพสารเสพติดจากเพื่อน (X₅) ซึ่งสามารถอธิบายได้ ร้อยละ 32.9 ($R^2 \text{ change} = .329$) เจตคติต่อสารเสพติด (X₂) สามารถอธิบายเพิ่มขึ้นได้ร้อยละ 4.0 ($R^2 \text{ change} = .040$) และบุคลิกภาพชอบท้าทาย (X₁) สามารถอธิบายเพิ่มขึ้นได้อีกร้อยละ 2.3 ($R^2 \text{ change} = .023$) ส่วนปัจจัยอื่นที่สนใจศึกษาไม่สามารถเข้าไปอธิบายพฤติกรรมการเสพติดของเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียนเพิ่มขึ้นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่ถูกเลือกเข้าไปอธิบาย

กล่าวได้ว่า ปัจจัยที่สนใจศึกษาทั้งหมด มีเพียงสามปัจจัยที่ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการเสพติดของเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุ ($R = .626$) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าปัจจัยทั้งสามสามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการเสพติดของเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียนได้ร้อยละ 39.2 ($R^2 = .392$)

3. การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระหว่างพฤติกรรมการเสพติดของเด็กและเยาวชนกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องในกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบโรงเรียน ดังแสดงในตารางที่ 3

จากตารางที่ 3 แสดงว่า ปัจจัยที่ถูกคัดเลือกเข้าอธิบายพฤติกรรมการเสพติดของเด็กและเยาวชนนอกระบบโรงเรียน ตามลำดับขั้นและตามความสามารถในการอธิบาย ได้แก่ การชวนให้ลองเสพสารเสพติดจากเพื่อน (X₅) ซึ่งสามารถอธิบายได้ ร้อยละ 43.3 ($R^2 \text{ change} = .433$) บุคลิกชอบท้าทาย (X₁) สามารถอธิบายเพิ่มขึ้นได้ร้อยละ 5.2 ($R^2 \text{ change} = .052$) และเจตคติต่อสารเสพติด (X₂) สามารถอธิบายเพิ่มขึ้นได้อีก ร้อยละ 1.1 ($R^2 \text{ change} = .011$) ส่วนปัจจัยอื่นที่สนใจศึกษาไม่สามารถเข้าไปอธิบายพฤติกรรมการเสพติดของเด็กและเยาวชนนอกระบบโรงเรียนเพิ่มขึ้นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงไม่ถูกเลือกเข้าไปอธิบาย

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Regression Coefficients) ในรูปคะแนนดิบ (b) และคะแนนมาตรฐาน (Beta) ของปัจจัยที่สามารถอธิบายพฤติกรรมกรรมการเสพติดของเด็กรวมและเยาวชนนอกระบบโรงเรียน (Y) โดยวิธีการวิเคราะห์แบบเป็นขั้นตอน (Stepwise)

ปัจจัย	b	Std. Error	Beta	t	Sig.	R ² change
X ₅	.681	.051	.557	13.347	.000	.433
X ₁	.249	.046	.224	5.371	.000	.052
X ₂	.051	.019	.109	2.710	.000	.011
ค่าคงที่	-.422	.078		-5.386	.000	

$$F_{3, 336} = 110.314, R = .704, R^2 = .496, R^2_{adj} = .492, \text{Std Error} = .243$$

กล่าวได้ว่า ปัจจัยที่สนใจศึกษาทั้งหมด มีเพียงสามปัจจัยที่ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมกรรมการเสพติดของเด็กและเยาวชนนอกระบบโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุ ($R = .704$) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าปัจจัยทั้งสามสามารถอธิบายพฤติกรรมกรรมการเสพติดของเด็กและเยาวชนนอกระบบโรงเรียนได้ร้อยละ 49.6 ($R^2 = .496$)

4. การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระหว่างพฤติกรรมกรรมการเสพติดของเด็กและเยาวชนกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธ ดังแสดงในตารางที่ 4

จากตารางที่ 4 แสดงว่า ปัจจัยที่ถูกเลือกเข้าอธิบายพฤติกรรมกรรมการเสพติดของเด็กและ

เยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธ ตามลำดับขั้น และตามความสามารถในการอธิบาย ได้แก่ การชวนให้ลองเสพสารเสพติดจากเพื่อน (X₅) ซึ่งสามารถอธิบายได้ ร้อยละ 43.0 (R^2 change = .430) และบุคลิกภาพชอบท้าทาย (X₁) สามารถอธิบายเพิ่มขึ้นได้อีกร้อยละ 3.5 (R^2 change = .035) ส่วนปัจจัยอื่นที่สนใจศึกษาไม่สามารถเข้าไปอธิบายพฤติกรรมกรรมการเสพติดของเด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธเพิ่มขึ้นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงไม่ถูกเลือกเข้าอธิบาย

กล่าวได้ว่า ปัจจัยที่สนใจศึกษาทั้งหมดมีเพียงสองปัจจัยที่ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมกรรมการเสพติดของเด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุ (R

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Regression Coefficients) ในรูปคะแนนดิบ (b) และคะแนนมาตรฐาน (Beta) ของปัจจัยที่สามารถอธิบายพฤติกรรมกรรมการเสพติดของเด็กรวมและเยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธ (Y) โดยวิธีการวิเคราะห์แบบเป็นขั้นตอน (Stepwise)

ปัจจัย	b	Std. Error	Beta	t	Sig.	R ² change
X ₅	.728	.064	.557	11.312	.000	.430
X ₁	.222	.052	.211	4.283	.000	.035
ค่าคงที่	-.305	.085		-3.581	.000	

$$F_{2, 281} = 121.874, R = .682, R^2 = .465, R^2_{adj} = .461, \text{Std Error} = .295$$

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Regression Coefficients) ในรูปคะแนนดิบ (b) และคะแนนมาตรฐาน (Beta) ของปัจจัยที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลาม (Y) โดยวิธีการวิเคราะห์แบบเป็นขั้นตอน (Stepwise)

ปัจจัย	b	Std. Error	Beta	t	Sig.	R ² change
X ₅	.493	.067	.381	7.392	.000	.292
X ₂	.119	.025	.233	4.829	.000	.068
X ₁	.221	.060	.186	3.658	.000	.032
X ₆	.067	.033	.098	2.033	.043	.009
ค่าคงที่	-.638	.115		-5.553	.000	

$$F_{4, 290} = 48.424, R = .633, R^2 = .400, R^2_{adj} = .392, \text{Std Error} = .304$$

= .682) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าปัจจัยทั้งสองสามารถอธิบายพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธได้ร้อยละ 46.5 (R² = .465)

5. การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระหว่างพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลาม ดังแสดงในตารางที่ 5

จากตารางที่ 5 แสดงว่า ปัจจัยที่ถูกคัดเลือกเข้าอธิบายพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนที่นับศาสนาอิสลามตามลำดับขั้น และตามความสามารถในการอธิบาย ได้แก่ การชวนให้ลองเสพยาเสพติดจากเพื่อน (X₅) ซึ่งสามารถอธิบายได้ ร้อยละ 29.2 (R² change = .292) เจตคติต่อสารเสพติด (X₂) สามารถอธิบายเพิ่มขึ้นได้ร้อยละ 6.8 (R² change = .068) บุคลิกภาพชอบทำทாய (X₁) สามารถอธิบายเพิ่มขึ้นได้อีกร้อยละ 3.2 (R² change = .032) และความยากง่ายในการหาซื้อสารเสพติดในชุมชนที่อาศัยอยู่ (X₆) สามารถอธิบายเพิ่มขึ้นได้ร้อยละ 0.9 (R² change = .009) ส่วนปัจจัยอื่นที่สนใจศึกษาไม่สามารถเข้าไปอธิบายพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนที่นับศาสนาอิสลามเพิ่มขึ้นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงไม่ถูกเลือกเข้าไปอธิบาย

กล่าวได้ว่า ปัจจัยที่สนใจศึกษาทั้งหมด มีเพียงสี่ปัจจัยที่ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการเสพยา

เสพติดของเด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลามได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุ (R = .633) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าปัจจัยทั้งสี่สามารถอธิบายพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลามได้ร้อยละ 40.0 (R² = .400)

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ความคิดเห็นจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของสารเสพติด

1. สถานการณ์การแพร่ระบาดของสารเสพติดในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต

เมื่อ 10 ปีที่ผ่านมา สถานการณ์การแพร่ระบาดไม่รุนแรงเช่นในปัจจุบันทั้งนี้เนื่องจากสถาบันครอบครัวยังเข้มแข็ง บุคคลในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างอบอุ่น พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาให้แก่บุตรหลาน ครูอาจารย์มีความใกล้ชิดเด็ก เศรษฐกิจยังไม่รัดตัว ค่านิยม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมยังไม่รุนแรง เทคโนโลยีการสื่อสาร นวัตกรรมการผลิตตัวยา และการสื่อสารโฆษณาไม่เจริญเช่นในปัจจุบัน และที่สำคัญบุคคลยังให้ความสำคัญในระบบศีลธรรม จริยธรรมมากกว่าในปัจจุบัน จึงทำให้การแพร่ระบาดของสารเสพติดไม่รุนแรงมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับในปัจจุบัน สำหรับในอนาคตอีก 10 ปีข้างหน้า คาดการณ์ว่าการแพร่ระบาดของสารเสพติดจะรุนแรงมากขึ้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากการดำเนินชีวิตจะเคร่งเครียดมากขึ้น อันเนื่องมาจากการแข่งขันใน

ทุกระบบจะรุนแรงขึ้น พ่อแม่ผู้ปกครองจะมีเวลาให้บุตรหลานน้อยลง ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตสารเสพติดจะมีประสิทธิภาพสูงขึ้น รูปแบบของตัวยาจะเปลี่ยนแปลงไป กลยุทธ์ทางการค้าจะซับซ้อน และมีประสิทธิภาพสูง ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของผู้ค้าสารเสพติด

2. สาเหตุการแพร่ระบาดของสารเสพติดในหมู่เด็กและเยาวชน

สาเหตุของการแพร่ระบาดของสารเสพติดเป็นสาเหตุเชิงระบบที่มีความสลับซับซ้อนเชื่อมโยงมาจากทุกระบบ ไม่ใช่เพียงแต่เด็กอยากลอง หรือเพื่อนชักชวนเท่านั้น เมื่อพิจารณาในระดับกว้างจะพบว่า เริ่มจากกลไกทางเศรษฐกิจและการทำมาหากินที่สร้างความเอารัดเอาเปรียบ และความไม่เป็นธรรมในรายได้ของกลุ่มบุคคล วิฤตการณ์ทางความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ศิลธรรม และจิตวิญญาณของสังคมที่เสื่อมโทรมลงไป กลไกของสังคมและภาวะวิกฤติของการใช้อำนาจรัฐที่ขาดประสิทธิภาพ กลไกทางการค้า และสื่อโฆษณาที่โหมกระพืออย่างบ้าคลั่ง เมื่อพิจารณาสาเหตุในระดับใกล้เคียงตัวบุคคลลงมา ได้แก่ ครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูที่ขาดความรัก ความอบอุ่น สภาพแวดล้อมและชุมชนที่อาศัยอยู่เสี่ยงต่อการติดสารเสพติด รวมถึงระบบการศึกษาและโรงเรียนที่เน้นแต่วิชาการ และการสอบแข่งขันโดยขาดการเรียนรู้ทักษะการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังมีสาเหตุในระดับบุคคล ได้แก่ บุคลิกภาพส่วนตัว ความบกพร่องทางร่างกาย การขาดทักษะในการจัดการกับชีวิตของตน การคบเพื่อนที่ติดสารเสพติด รวมถึงการออกฤทธิ์ของตัวสารเสพติดที่ก่อให้เกิดการติดใจอยากลองอีก

3. วิธีการแพร่ระบาดของสารเสพติด

ในปัจจุบันมีหลายวิธี นับตั้งแต่การใช้เด็กและเยาวชนเป็นเครื่องมือในการจำหน่าย การใช้เพื่อนเป็นสื่อไปถึงเพื่อน การใช้อำนาจบีบบังคับจากผู้มีอำนาจเหนือกว่า เช่น รุนพี่ ครู การใช้วิธีการจัดงานปาร์ตี้สังสรรค์แล้วจำหน่ายยา การใช้กลยุทธ์ทางการค้า การผลิตที่แฝงมากับอาหารและเครื่องใช้ รวมถึงการใช้อำนาจรัฐเป็นเครื่องมือโดยการอ้างความชอบธรรมในการเสียดาให้รัฐทำการผลิตสิ่งเสพติด ไม่ว่าจะเป็นบุหรี่ยาสูบ เครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ และสารเสพติดอื่นๆ ออกมา

จำหน่าย

4. วิธีการป้องกันการแพร่ระบาดของสารเสพติดในหมู่เด็กและเยาวชน

วิธีป้องกันมีหลายวิธี เริ่มจากการป้องกันในระดับบุคคลโดยที่พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ทำเป็นตัวอย่างให้เด็กเห็น การใช้กลไกของสถาบันครอบครัว โดยการสร้างครอบครัวให้มีความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและความอบอุ่นทางใจ การใช้กลไกของสถาบันทางศาสนา การประยุกต์หลักธรรมทางศาสนาที่ห้ามการกระทำที่เป็นอบายมุขฆราวาสในการดำเนินชีวิต การใช้ระบบการศึกษา กิจกรรมกีฬา และนันทนาการ ครูควรให้ความสนใจต่อจิตใจความรู้สึกของเด็กมากขึ้น การใช้กลไกของชุมชนและประชาสังคมโดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกัน การใช้กลไกของสื่ออย่างสร้างสรรค์ การใช้กลไกทางเศรษฐกิจ ปรับโครงสร้างอาชีพ และรายได้ที่เป็นธรรม การใช้กลไกอำนาจรัฐ เช่น การมีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม หรือการเอื้ออำนวยให้เกิดกลุ่มหรือองค์กรต่อต้านสารเสพติด

5. วิธีการแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในหมู่เด็กและเยาวชน

วิธีการแก้ไขอาจจะพิจารณาได้ในสองระดับคือ ระดับแรกเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะตัวของผู้ติดสารเสพติด และระดับที่สองเป็นการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเนื่องจากการที่มีเด็กและเยาวชนติดสารเสพติด อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาให้ได้ผลไม่ว่าจะเป็นปัญหาเฉพาะตัวหรือปัญหาต่อเนื่องจะต้องดำเนินการด้วยวิธี 4 ประสาน ได้แก่ การประสานนโยบาย หน่วยงานทุกระดับนับตั้งแต่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีนโยบายที่สอดคล้องประสาน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การประสานแผน โดยที่แผนการดำเนินการทั้งภาครัฐและเอกชนก็จะต้องสอดคล้องและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน การประสานการปฏิบัติ เริ่มจากการป้องกัน การปราบปราม และการบำบัดรักษา รวมถึงการฟื้นฟูเพื่อปรับสภาพการดำเนินชีวิตหลังการบำบัด ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ผู้ติดสารเสพติดที่ได้รับการบำบัดแล้วกลับมาเสพติด สุดท้ายได้แก่ การประสานการประเมิน กระบวนการประเมินผลถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะทำให้ทุกหน่วยงานรู้ว่าสิ่งที่ดำเนินการไปแล้วนั้นได้ผลเป็นประการใด ควรปรับปรุง

แก้ไขในส่วนใด ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานครั้งต่อไป
สัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ เคยและไม่เคยลองเสพสารเสพติดกับภูมิหลังของเด็ก และเยาวชน

จากผลการวิจัยที่พบความสัมพันธ์ระหว่าง
ประสบการณ์เคยและไม่เคยลองเสพสารเสพติดกับ
ภูมิหลังส่วนตัวบางประการของเด็กและเยาวชน ได้แก่
ภูมิหลังด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และลักษณะการ
พักอาศัย โดยมีแนวโน้มว่าผู้ที่มีประสบการณ์เคยเสพ
สารเสพติดส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย เป็นกลุ่มเด็กและ
เยาวชนที่มีอายุมาก มีระดับการศึกษา ปวช. ปวส./
อนุปริญญา และพักอาศัยกับญาติหรือเพื่อน ผลการ
วิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมา (สุพัฒน์
ธีรเวชเจริญชัย, 2523; สมนึก รอดประเสริฐ และคณะ,
2525) ที่พบว่าผู้เสพสารเสพติดส่วนใหญ่เป็นเพศชาย
ส่วนเด็กและวัยรุ่นที่อายุมากมีโอกาสที่จะเคยเสพมากกว่า
ซึ่งก็เป็นธรรมดาที่คนอายุมากย่อมมีโอกาสที่จะผ่าน
ประสบการณ์ต่างๆ มามากกว่าคนอายุน้อย ส่วนเด็ก
และวัยรุ่นที่กำลังศึกษาระดับ ปวช. ปวส./อนุปริญญา มี
แนวโน้มที่จะเคยเสพมากกว่านั้น ก็สอดคล้องกับผลการ
ศึกษาของ วันชัย ธรรมสังการ และคณะ (2541) ที่พบว่า
ผู้ที่ติดสารเสพติดและเข้ารักษาที่ศูนย์บำบัดรักษายา
เสพติดภาคใต้ เป็นผู้ที่กำลังศึกษาในระดับปวช. ปวส.
ถึงร้อยละ 53.4 ส่วนโอกาสของเด็กและเยาวชนที่พัก
อาศัยกับเพื่อนหรือญาติ จะเคยลองเสพสารเสพติดสูงก็
เป็นไปได้ ทั้งนี้การอยู่กับญาติหรือเพื่อนจะค่อนข้างอิสระ
ห่างไกลจากการควบคุมดูแลของผู้ปกครอง สอดคล้อง
กับการศึกษาของ กุหลาบ รัตนสังธรรม และคณะ (2541)
ที่พบว่า นักศึกษาที่อาศัยอยู่ในหอพัก หรืออาศัยอยู่
บ้านเพื่อน จะมีโอกาสได้เสพสารเสพติดมากกว่าผู้ที่อยู่
กับพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง ส่วนผลการวิจัยที่พบว่า การ
นับถือศาสนาพุทธ หรือศาสนาอิสลามของเด็กและ
เยาวชนไม่มีความสัมพันธ์กับการเคย และไม่เคยเสพ
สารเสพติด ช่วยให้นักวิชาการหรือบุคคลบางกลุ่มที่อาจ
จะเคยเชื่อว่าเด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลามมี

แนวโน้มที่จะเสพสารเสพติดมาก ได้กลับมาพิจารณาอีก
ครั้งหนึ่ง

จากผลการวิจัยที่พบความสัมพันธ์ระหว่าง
ประสบการณ์เคยและไม่เคยลองเสพสารเสพติดกับ
ภูมิหลังทางครอบครัวของเด็กและเยาวชน ได้แก่ อาชีพ
ของบิดา อาชีพของมารดา และช่วงเวลาที่เกิดปัญหาใน
ครอบครัว โดยมีแนวโน้มว่าเด็กและเยาวชนที่เคยลอง
เสพสารเสพติด บิดาหรือมารดาจะมีอาชีพลูกจ้างใน
หน่วยงาน ค่าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
สอดคล้องกับผลการศึกษาของกรมพลศึกษา (2536) ที่
ศึกษากับเด็กนักเรียนที่มีประสบการณ์การใช้เสพสาร
เสพติดทั่วประเทศจำนวน 1,102 คน พบว่า บิดาของ
นักเรียนกว่า 1 ใน 4 ประกอบอาชีพรับราชการ มารดา
กว่า 1 ใน 3 ประกอบอาชีพค้าขาย สะท้อนให้เห็นว่า
อาจจะเนื่องจากบุคคลอาชีพเหล่านี้มีเวลาพูดคุยและให้
ความอบอุ่นกับลูกน้อยลง ส่วนช่วงเวลาที่เกิดปัญหาใน
ครอบครัวมีแนวโน้มว่าจะเกิดในช่วงที่เด็กและเยาวชน
เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้
เป็นไปได้ว่าครอบครัวโดยทั่วไปก็มีปัญหาทะเลาะกันบ้าง
เป็นธรรมดา แต่เด็กและเยาวชนจะรู้สึกว่าเป็นปัญหาใน
ช่วงที่อยู่ชั้นประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้
อาจจะเป็นช่วงเด็กที่มีความอ่อนไหวต่อปัญหาที่เกิดขึ้น
มากกว่าช่วงวัยอื่น

จากผลการวิจัยที่พบความสัมพันธ์ระหว่าง
ประสบการณ์การเคยและไม่เคยลองเสพสารเสพติดกับ
การคบเพื่อนสนิทของเด็กและเยาวชน ได้แก่ การเคยเห็น
เพื่อนสนิทสูบบุหรี่ ดื่มสุรา/เบียร์ สูบกัญชา/ใบกระท่อม
สูดดมสารระเหย/กาว กินยาบ้า สูบเฮโรอีน นอกจากนี้
จะมีความสัมพันธ์กับการเคยเห็นเพื่อนสนิทเสพสาร
เสพติดแล้ว ยังมีความสัมพันธ์กับจำนวนเพื่อนสนิทที่
เคยเห็นเสพด้วย ได้แก่ จำนวนเพื่อนสนิทที่เคยเห็นสูบ
บุหรี่ โดยพบว่าเด็กและเยาวชนที่เคยลองเสพสารเสพติด
ส่วนใหญ่จะเคยเห็นเพื่อนเสพสารเสพติดด้วย นอกจากนี้
ยิ่งเด็กและเยาวชนเคยเห็นเพื่อนสูบบุหรี่หลายคนเท่าใด
ก็มีแนวโน้มว่าจะเป็นผู้ที่เคยลองสูบมากขึ้นเท่านั้น ผล
การวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่องที่ผ่านมา
ที่พบว่า การคบเพื่อนที่เสพสารเสพติด เป็นปัจจัยสำคัญ
ในอันดับต้นๆ ของการมีพฤติกรรมเสพสารเสพติด

ของเด็กและเยาวชน และยังพบว่ายังมีเพื่อนที่ใช้สารเสพติดหลายคนเท่าใดก็ยิ่งเสี่ยงที่จะมีพฤติกรรมเสพติดมากขึ้น (ดุขฎิ โยเหลา และคณะ, 2540; จรัส สุวรรณเวลา และคณะ, 2523)

จากผลการวิจัยที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การเคยและไม่เคยลองเสพติดกับแหล่งหาซื้อสารเสพติดตามการรับรู้ของเด็กและเยาวชน สะท้อนให้เห็นว่า การที่เด็กและเยาวชนจะมีโอกาสได้ลองหรือไม่ได้ลองเสพติด ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความยากง่ายในการแสวงหา ทั้งนี้อาจจะเป็นไปได้ว่าที่ไหนๆ ก็หาเสพติดง่าย อยู่ที่ว่าจะเสพติดหรือไม่ เช่น บุหรี่ สุรา เครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ โดยทั่วไปใครก็ซื้อได้ไม่ว่าจะเป็นเด็กเล็กหรือผู้ใหญ่

จากผลการวิจัยที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการเคย และไม่เคยลองเสพติดกับประเภทของเด็กและเยาวชน ได้แก่ เยาวชนในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน สะท้อนให้เห็นว่าในปัจจุบันโอกาสที่เด็กจะได้ลองเสพติดทำได้ง่ายพอๆกัน ไม่ว่าจะกำลังเรียนในโรงเรียน หรือออกจากโรงเรียนไปแล้ว ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้บุคคลบางกลุ่มที่เชื่อว่าเด็กที่อยู่ในโรงเรียนหรือกำลังเรียนอยู่มีโอกาสจะได้ลองเสพติดน้อยกว่าเด็กที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ต้องทบทวนหรือพิจารณาโดยรอบคอบอีกครั้งหนึ่ง

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบกลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน

1. การเปรียบเทียบกลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดระหว่างเด็กและเยาวชนที่อยู่ในระบบ และนอกระบบโรงเรียน

ผลการเปรียบเทียบตัวแปรส่วนบุคคล พบว่าเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียน มีบุคลิกภาพชอบท้าทายสูงกว่า ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียนโดยเฉลี่ยมีอายุน้อยกว่า โดยมีอายุเฉลี่ยประมาณ 16-17 ปี ในขณะที่เด็กและเยาวชนนอกระบบโรงเรียนมีอายุเฉลี่ยประมาณ 19 ปี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศที่พบว่า เด็กวัยรุ่นจะมีบุคลิกภาพชอบท้าทายสูง และสูงที่สุด เมื่ออายุ 16 ปี

โดยจะลดลงเรื่อยๆ เมื่ออายุมากขึ้น (Arnett, 1992, 344; Heino, et al., 1996, 72 อ้างถึงใน ดุขฎิ โยเหลา และคณะ, 2540) สำหรับเจตคติต่อสารเสพติดพบว่าไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนในระบบหรือนอกระบบโรงเรียนจะมีเท่าที่ความรู้สึกรู้สึกต่อสารเสพติดคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจจะเป็นเนื่องจากในปัจจุบัน บุหรี่ สุรา และเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ เป็นที่รู้จักของเด็กและเยาวชนทุกคน อันเนื่องมาจากอิทธิพลของสื่อสารมวลชนและการโฆษณาได้แทรกซึมไปทุกพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นชนบทหรือในเมือง

ผลการเปรียบเทียบตัวแปรด้านครอบครัวพบว่า เด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียนมีความสัมพันธ์ในครอบครัวดีกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากจำนวนสมาชิกในครอบครัวของเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียนมีจำนวนน้อยกว่า ในขณะที่เดียวกันก็มีสัดส่วนของการอยู่ร่วมกันทั้งบิดามารดาสูงกว่า จึงทำให้โอกาสที่จะมีความใกล้ชิดสนิทสนม และมีความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวดีกว่า

ผลการเปรียบเทียบตัวแปรด้านการคบเพื่อนพบว่า เด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียนมีความเป็นอิสระจากเพื่อนน้อยกว่าเด็กและเยาวชนนอกระบบโรงเรียน ทั้งนี้อาจจะเป็นเนื่องจากมีอายุน้อยกว่า และมีจำนวนเพื่อนโดยเฉลี่ยมากกว่า ความคิดเห็นจึงอาจจะเป็นยังไม่เป็นตัวของตัวเองมากนัก สำหรับการชักชวนให้ลองเสพติดจากเพื่อนพบว่าไม่แตกต่างกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าไม่ว่าจะเป็นเด็กและเยาวชนที่อยู่ในโรงเรียนหรือนอกระบบโรงเรียนก็มีโอกาสถูกชวนให้เสพติดเสพติดพอๆ กัน

ผลการเปรียบเทียบตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมพบว่าเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียนรับรู้ว่าจะสามารถหาซื้อสารเสพติดจากชุมชนที่อาศัยอยู่ได้ง่ายกว่า อาจเป็นไปได้ว่า เครือข่ายในการคบเพื่อนของเด็กในระบบโรงเรียนยังแน่นแฟ้นกว่า เพราะส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยเรียน การหาซื้อสารเสพติดประเภทบุหรี่ สุรา อาจจะได้ง่ายพอๆกัน แต่การหาซื้อสารเสพติดที่ผิดกฎหมาย เช่น กัญชา ยาฆ่า เฮโรอีน จำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายการคบเพื่อนค่อนข้างมาก

ผลการเปรียบเทียบตัวแปรด้านสื่อ พบว่า การได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนระหว่างเด็กและเยาวชน ในและนอกระบบโรงเรียนไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก เทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบันก้าวหน้า และแพร่หลาย ไปทุกพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นเด็กกลุ่มใดก็ได้รับข่าวสารพอกัน ส่วนการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดจากสื่อบุคคล พบว่าเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียนได้รับมากกว่า ทั้งนี้จากข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้พบว่า สื่อบุคคลที่จะให้ ข้อมูลเกี่ยวกับสารเสพติดตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ ครู-อาจารย์ และบิดา-มารดา ดังนั้นการที่เด็กและ เยาวชนยังอยู่ในระบบโรงเรียนย่อมมีโอกาสได้รับจากครู- อาจารย์มากกว่า

2. การเปรียบเทียบกลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมการเสพสารเสพติดระหว่างเด็กและเยาวชน ที่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม

ผลการเปรียบเทียบตัวแปรส่วนบุคคล พบว่า เด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาอิสลาม จะมีบุคลิกภาพชอบทำท่ายไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก เป็นธรรมชาติของวัยรุ่นไม่ว่าเชื้อชาติ ศาสนาใด ก็จะมี ธรรมชาติและพัฒนาการที่คล้ายคลึงกันในเรื่องของการ อยากรู้อยากเห็น อยากรอง ส่วนเจตคติต่อสารเสพติด พบว่า เด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลามมีเจตคติ ต่อสารเสพติดในทางบวกมากกว่า ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า เด็กและเยาวชนมีความคุ้นเคยกับบุหรี่ มากที่สุด ไม่ว่าจะพิจารณาในแง่ของการมีบิดา-มารดา พี่น้อง ญาติ หรือเพื่อนสูบบุหรี่ หรือในแง่ของการเคย ลองเสพสารเสพติดของตัวเองและเยาวชนเอง ซึ่งมี ผู้เคยลองเสพจำนวนร้อยละ 47.2 ของกลุ่มที่นำมาศึกษา ทั้งหมด ในจำนวนนี้ร้อยละ 84.8 เคยลองสูบบุหรี่เป็น ครั้งแรก และร้อยละ 10 เคยลองดื่มสุรา/เบียร์เป็นครั้งแรก จะเห็นได้ว่ามีสัดส่วนที่ต่างกันมาก ผลการค้นพบ ครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของประจัน มณีนิล (2529) ที่พบว่าผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ จำนวนหนึ่งเชื่อว่าการเสพสารเสพติดไม่ผิดตาม หลักศาสนา ซึ่งห้ามเฉพาะการดื่มสุรา ดังนั้นการคุ้นเคย กับบุหรี่ ประกอบกับความเชื่อทางศาสนาบางประการ จึงทำให้มีเจตคติต่อสารเสพติดในทางบวกมากกว่าเด็ก และเยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธ

ผลการเปรียบเทียบตัวแปรด้านครอบครัว พบว่า เด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธหรือศาสนา อิสลามมีความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่แตกต่างกัน หรือ พอๆ กัน ความสัมพันธ์ในครอบครัวสำหรับการวิจัย ครั้งนี้ประกอบด้วย ความผูกพันในครอบครัว ความ กลมเกลียวในครอบครัว ความรัก การสนับสนุนจาก ครอบครัว การควบคุมจากครอบครัว และความภาคภูมิใจ ในตนเองด้านครอบครัว แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมของ สังคมในเอเชียหรือซีกโลกตะวันออกนั้น โดยเฉพาะสังคม ไทย แม้จะนับถือศาสนาต่างกัน แต่วิถีการอบรมเลี้ยงดู บุตรหลานในครอบครัวตลอดจนท่าทีการแสดงออกของ พ่อแม่ผู้ปกครองที่มีต่อบุตรหลานไม่แตกต่างกันมากนัก

ผลการเปรียบเทียบตัวแปรด้านการคบเพื่อน พบว่า เด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธ มีความเป็น อิสระจากเพื่อนสูงกว่า ทั้งนี้อาจจะเป็นผลจากอิทธิพล ของปรัชญาพุทธที่เน้นความสันโดษ รักความเป็นอิสระ ที่ส่งผ่านมาทางการอบรมเลี้ยงดูสู่ตัวเด็กและเยาวชน อีกประการหนึ่งหลักคำสอนของศาสนาอิสลามกับวิถี ชีวิตของผู้นับถือศาสนาอิสลามคือสิ่งเดียวกัน ความ กลมเกลียวของผู้เป็นชาวมุสลิมด้วยกันค่อนข้างเข้มข้น และแสดงออกให้เห็นค่อนข้างเด่นชัด การทำกิจกรรม ร่วมกันตามคำสอนของศาสนา เช่น การละหมาดวันละ 5 ครั้ง การไปทำพิธีร่วมกันที่มีสยิดของศาสนิกทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ถือเป็นหน้าที่สำคัญ ด้วยวิถีชีวิตดังกล่าวจึง อาจทำให้เด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลามมีความ ผูกพันกลมเกลียวกับกลุ่มเพื่อนค่อนข้างสูง กล่าวคือ อาจแสดงออกมาในลักษณะการได้รับอิทธิพลจากเพื่อน ค่อนข้างมากในการคิดหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนการ ถูกชักชวนให้ลองเสพสารเสพติดจากเพื่อนพบว่า ไม่ แตกต่างกัน กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นเด็กและเยาวชนที่ นับถือศาสนาพุทธหรืออิสลามก็มีโอกาสถูกเพื่อนชวน ให้เสพสารเสพติดพอๆ กัน

ผลการเปรียบเทียบตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า เด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธรับรู้ ว่า สามารถหาซื้อได้ง่ายกว่าทั้งสองแหล่ง ผลการค้นพบ ครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าแม้สารเสพติดที่สำคัญ เช่น บุหรี่ สุรา จะแพร่กระจายทั่วทุกพื้นที่ด้วยกลวิธีทางการค้า การโฆษณาดูเหมือนว่าคนทุกหมู่เหล่า ทุกแห่งหนใน

ประเทศไทยจะสามารถหามาตอบสนองได้ตามต้องการ แต่สิ่งหนึ่งที่ช่วยยับยั้ง หรือช่วยให้เด็กและเยาวชนไม่สามารถแสวงหาสารเสพติดเหล่านั้นมาตอบสนองความต้องการได้ง่ายนักคือ หลักศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักศาสนาอิสลามที่มีความเข้มงวดค่อนข้างมากในเรื่องการดื่มสุรา จะเห็นได้ว่าในชุมชนของผู้นับถือศาสนาอิสลามนั้นโดยทั่วไปจะไม่สามารถหาซื้อสุรามาดื่มได้

ผลการเปรียบเทียบตัวแปรด้านสื่อ พบว่าเด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธจะได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดจากทั้งสองแหล่งมากกว่าเด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งสื่อมวลชนในที่นี่ประกอบด้วยโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วารสาร/นิตยสาร รวมถึงโปสเตอร์โฆษณาในรูปแบบต่างๆ จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่าสื่อที่มีอิทธิพลที่สุดในเรื่องนี้เป็นคือโทรทัศน์ รองลงมาได้แก่ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ เป็นต้น ประเด็นเรื่องสื่อมวลชนจะเข้าไปถึงคนทุกกลุ่มหรือไม่ คงไม่เป็นที่สงสัยเพราะด้วยความเจริญทางเทคโนโลยี และกระบวนการทางการค้าที่มีการแข่งขันและแสวงหากำไรเป็นหลัก แต่ประเด็นที่น่าสนใจคือ การเลือกรับสื่อของบุคคลว่า จะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอะไรบ้าง เด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาต่างกันอาจจะมีการเลือกรับสื่อต่างกัน เด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลามอาจจะไม่รับการสื่อสารหรือโฆษณาเกี่ยวกับสุรา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อย่างน้อยที่สุดจะไม่เห็นโปสเตอร์โฆษณาสุราประเภทต่างๆ ในชุมชนของผู้นับถือศาสนาอิสลาม เป็นต้น จึงทำให้พบว่าได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดน้อยกว่า สำหรับสื่อบุคคลนั้นพบว่าแหล่งที่เด็กและเยาวชนได้รับข่าวสารมากที่สุด ได้แก่ ครู-อาจารย์ รองลงมา ได้แก่ จากบิดา-มารดา/ผู้ปกครอง เพื่อนแพทย์/พยาบาล/เจ้าหน้าที่ พี่-น้อง และญาติตามลำดับ จากการศึกษาครั้งนี้จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างของเด็กและเยาวชนที่นำมาศึกษาที่นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่อยู่ในระบบโรงเรียน ซึ่งมีโอกาสได้ใกล้ชิดครู-อาจารย์มากกว่า และถ้าพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในนอกระบบโรงเรียนจะพบว่าเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามมากกว่านับถือศาสนาพุทธถึงสองเท่า การที่เด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นกลุ่มนอกระบบโรงเรียนมาก โอกาสที่จะได้รับข่าวสารจากครู-อาจารย์ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งที่สำคัญที่สุด

ก็น้อยลง

3. การเปรียบเทียบกลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดระหว่างเด็กและเยาวชนที่มีประสบการณ์เคย และไม่เคยลองเสพยาเสพติด

ผลการเปรียบเทียบตัวแปรส่วนบุคคล พบว่าเด็กและเยาวชนที่มีประสบการณ์เคยลองเสพยาเสพติดมีบุคลิกภาพชอบทำท่ายสูงกวา และมีเจตคติต่อสารเสพติดในทางบวกมากกว่าเด็กและเยาวชนที่ไม่เคยลองเสพยาเสพติด ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดุษฎี โยเหลา และคณะ (2540) ที่พบว่าบุคลิกภาพชอบทำท่ายเป็นตัวแปรที่สำคัญในการจำแนกเด็กที่ติดและไม่ติดสารระเหย สำหรับผลการศึกษาเกี่ยวกับเจตคติต่อสารเสพติดและพฤติกรรมการเสพยาเสพติดนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของวีรวรรณ สุธีร์ไกรลาส (2535) ที่พบว่า เด็กนักเรียนที่มีเจตคติทางลบต่อยาเสพติดจะสามารถปฏิเสธการชักจูงเรื่องยาเสพติดจากเพื่อนได้ ซึ่งพบผลในการทำงานที่สอดคล้องกับการศึกษาของน็อน พิน-ประดิษฐ์ และคณะ (2541) ที่พบว่า เจตคติในทางลบต่อสารเสพติดเป็นตัวแปรหนึ่งที่ช่วยเป็นภูมิคุ้มกันการมีพฤติกรรมติดสารเสพติดของนักเรียน

ผลการเปรียบเทียบตัวแปรด้านครอบครัว พบว่าเด็กและเยาวชนที่เคยลองเสพยาเสพติดมีความสัมพันธ์ในครอบครัวต่ำกว่าเด็กและเยาวชนที่ไม่เคยลองเสพยาเสพติดสอดคล้องกับงานของ รักซ้อน รัตน์-วิจิตต์เวช (2538) ที่พบว่า เสวนาในครอบครัวเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนเริ่มต้นเสพยาเฮโรอีน และจากผลการศึกษาของน็อน พินประดิษฐ์ และคณะ (2541) ที่พบว่านักเรียนที่ไม่มีพฤติกรรมติดสารเสพติดมีความสัมพันธ์กับบิดามารดาดีกว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมติดสารเสพติด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของปรีชา วิหคโต และคณะ (2540) ที่พบว่าประสบการณ์ในการใช้สารเสพติดประเภทบุหรี่ หรือแอลกอฮอล์ หรือสารระเหยของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ทั่วประเทศ มีความสัมพันธ์กับความกลมเกลียวระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ผลการเปรียบเทียบตัวแปรด้านการคบเพื่อน พบว่า เด็กและเยาวชนที่เคยลองและไม่เคยลองเสพยาเสพติดมีความเป็นอิสระจากเพื่อนไม่แตกต่างกัน ซึ่งการ

ที่เด็กและเยาวชนมีเพื่อนถือว่าเป็นพัฒนาการตามปกติของทุกคน สิ่งที่ควรพิจารณาคือ เพื่อนที่เด็กและเยาวชนคบหาอยู่นั้นมีพฤติกรรมอย่างไรด้วย และยอมขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและลักษณะทางจิตใจของตัวเด็กและเยาวชนด้วย อย่างไรก็ตามพบว่าเด็กและเยาวชนที่เคยเสพสารเสพติด ถูกชักชวนให้ลองเสพสารเสพติดมากกว่าเด็กและเยาวชนที่ไม่เคยเสพสารเสพติด ผลการค้นพบครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ลำพังความเป็นอิสระจากเพื่อนอาจจะยังไม่เพียงพอซึ่งที่ชัดเจนว่าจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดลองเสพสารเสพติด แต่ปัจจัยที่สำคัญกว่าคือ การชักชวนให้ลองเสพจากเพื่อนอยู่เสมอ กล่าวคือ แม้ว่าเด็กและเยาวชนจะมีความเป็นอิสระจากเพื่อนอยู่ในระดับหนึ่ง แต่ถ้าถูกชักชวนให้ลองเสพบ่อยๆ ก็มีโอกาที่จะเสพติดเช่นกัน และยิ่งเด็กและเยาวชนที่มีความโน้มเอียงที่จะตามเพื่อนอยู่ด้วยแล้วยิ่งเสี่ยงมากขึ้นที่จะได้ลองเสพสารเสพติดจากการที่ถูกเพื่อนชวน และเมื่อลองบ่อยเข้าก็จะกลายเป็นผู้ติดสารเสพติดไปได้ ผลการค้นพบครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ รักษ์ชอน รัตน์วิจิตต์เวช (2538) ที่พบว่าเพื่อนชายด้านบุคคลและเพื่อนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนเสพยาเฮโรอีน หรือจากการศึกษาของ ธรชาติ เหมพัฒน์ (2540) ที่พบว่า วัยรุ่นหญิงในจังหวัดอ่างทองติดยาเสพติดเพราะการคบเพื่อน และเพื่อนเป็นผู้ชักชวนให้เสพ

ผลการเปรียบเทียบตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมพบว่าเด็กและเยาวชนที่เคยลองเสพสารเสพติดรับรู้ความสามารถหาซื้อสารเสพติดได้ง่ายกว่า ทั้งจากชุมชนที่อาศัยอยู่ และจากบริเวณโรงเรียนและแหล่งใกล้เคียง ผลการค้นพบครั้งนี้สะท้อนให้เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการเสพสารเสพติดของเด็กและเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พรนภา สุกรเวทย์ศิริ (2530) ที่พบว่า การหาฝิ่นมาเสพได้ง่ายเป็นปัจจัยหนึ่งที่สัมพันธ์กับการติดฝิ่นของชาวเขา และจากการศึกษาของ ลำนัน กวีจักษ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2530) ที่พบว่า ความสะดวกในการแสวงหาสารเสพติดทำให้คนหนุ่มสาวมีโอกาสเข้าไปสัมผัสกับสารเสพติดมากยิ่งขึ้น และจากการศึกษาของ นิพนธ์ กุลนิตย์ (2537) ที่พบว่า

ปัจจัยสำคัญที่สุดเชิงธุรกิจการค้าที่มีผลต่อการเริ่มสูบบุหรี่ของนักเรียนคือ การหาซื้อได้ง่าย หรือแม้แต่ผลการวิจัยล่าสุดของ จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส (2542) ที่พบว่า เพื่อนชายสำคัญที่มีผลต่อการได้ย้าน้ำมาเสพของเด็กนักเรียนในโรงเรียนคือการมีแหล่งยาบ้าและหาขายยาบ้าได้ง่าย เป็นต้น

ผลการเปรียบเทียบตัวแปรด้านสื่อ ประกอบด้วยการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล พบว่าเด็กและเยาวชนกลุ่มที่เคยลองเสพและกลุ่มที่ไม่เคยลองเสพได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดจากสื่อมวลชน และสื่อบุคคลไม่แตกต่างกัน โดยทั่วไปเป็นที่ยอมรับกันว่าอิทธิพลของสื่อไม่ว่าจะเป็นสื่อมวลชนหรือสื่อบุคคลมีผลต่อพฤติกรรมการเสพสารเสพติดของเด็กและเยาวชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงได้แก่ การเลียนแบบจากพฤติกรรมของดารา หรือบุคคลจากโทรทัศน์ หรือสิ่งพิมพ์ ทางอ้อม ได้แก่ การสร้างค่านิยมบริโภคนิยมตามยุคสมัย การมีนิสัยใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ในที่สุดก็ต้องการได้เงินมาด้วยวิธีต่างๆ เช่น ค่าสารเสพติด และในที่สุดตัวเองก็ติดสารเสพติดด้วย แต่ที่ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่พบว่าเด็กและเยาวชนที่เคยลองเสพสารเสพติดได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดมากกว่า อาจจะเนื่องมาจากเครื่องมือวัดที่สร้างขึ้นไม่ได้ระบุว่าเป็นข่าวสารในทางบวกหรือทางลบเกี่ยวกับสารเสพติด เพราะข่าวที่เกิดขึ้นในแต่ละวันอาจจะมีทั้งบวกและลบ ในกรณีที่เป็นข่าวในทางลบต่อสารเสพติด เช่น ข่าวที่บอกถึงพิษภัยของสารเสพติดที่มีต่อชีวิต อนาคตของบุคคลและครอบครัว หรืออาจจะเป็นข่าวในทางบวก เช่น การโฆษณาสุรา เบียร์ หรือเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ในโทรทัศน์ที่แอบแฝงมากับศิลปวัฒนธรรมของไทย หรืออาจจะเป็นข่าวที่ไม่แน่ว่าจะให้ผลทางบวกหรือทางลบ เช่น ข่าวการจับกุมที่ฉายภาพให้เห็นแต่เม็ดเงิน อาวุธ และเงินที่วางกองเต็มไปหมด โดยไม่ได้ย้าว่า ผู้ที่ถูกจับกุมจะได้รับโทษอย่างไร หรือการกระทำดังกล่าวส่งผลเสียอย่างไร ดังนั้นเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดในการวิจัยครั้งต่อไปควรจะระบุให้ชัดเจนว่าข่าวที่ได้รับเป็นข่าวสารทางบวกหรือทางลบ ทั้งนี้เพื่อให้ผลการวิจัยมีความชัดเจนมากขึ้น

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ผลคดียุติธรรมระหว่างพฤติกรรมกรรมการเสพยาเสพติดกับตัวแปรส่วนบุคคล ครอบครัว การคบเพื่อน สิ่งแวดล้อม และตัวแปรด้านสื่อ

ผลการวิจัยในกลุ่มรวม พบว่า จากปัจจัยหรือตัวแปรที่นำมาอธิบายพฤติกรรมกรรมการเสพยาเสพติดทั้งหมด 9 ตัว ได้แก่ บุคลิกภาพชอบทำท่าย เจตคติต่อสารเสพติด ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความมีอิสระจากเพื่อน การชวนให้ลองเสพยาเสพติดจากเพื่อน ความยาก-ง่ายในการหาซื้อสารเสพติดในชุมชนที่อาศัยอยู่ ความยาก-ง่ายในการหาซื้อสารเสพติดในโรงเรียนและแหล่งใกล้เคียง การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดจากสื่อมวลชน และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสารเสพติดจากสื่อบุคคล พบว่ามีปัจจัยที่สามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมกรรมการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3 ปัจจัย ตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ การชวนให้ลองเสพยาเสพติดจากเพื่อน บุคลิกภาพชอบทำท่าย และเจตคติต่อสารเสพติด โดยจะพบว่าไม่ว่าจะแยกวิเคราะห์ตามกลุ่มย่อยใด เช่น กลุ่มเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน กลุ่มที่นับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาอิสลามก็ได้ผลในทำนองเดียวกัน กล่าวคือ ปัจจัยที่สามารถอธิบายพฤติกรรมกรรมการเสพยาเสพติดได้เป็นอันดับแรก ได้แก่ การชวนให้เสพยาเสพติดจากเพื่อน รองลงมา ได้แก่ บุคลิกภาพชอบทำท่าย ซึ่งอาจจะสลับลำดับกับเจตคติต่อสารเสพติดบ้าง โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียน และกลุ่มที่นับถือศาสนาอิสลาม

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญทั้งสามสามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมกรรมการเสพยาเสพติด จากการวิเคราะห์จำแนกตามกลุ่มย่อยต่างๆ ได้ประมาณร้อยละ 40 ถึง 50 ผลการค้นพบครั้งนี้ทำให้ตระหนักว่า การที่เด็กและเยาวชนจะมีพฤติกรรมกรรมการเสพยาเสพติดมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม และลักษณะส่วนตัวของเด็กและเยาวชนแต่ละคน สภาพแวดล้อมในที่นี้ ได้แก่ การชักชวนให้ลองเสพยาเสพติดจากเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยหลายเรื่องที่ผ่านมา (วิทยา มณีสุธรรม, 2523; ทวีวรรณ ลีระพันธ์, 2525; สุเทพ เชาวลิต, 2525; นพรัตน์ เสริมพาณิชย์, 2526; ยุกลวรรณ ประมวลรัฐการ,

2532; ประภาณี สุพรรณศรี, 2535; ผจงจิต อินทสุวรรณ และคณะ, 2539; ธราดล เหมพัฒน์, 2540) หรือแม้แต่ผลการวิจัยในระยะหลังของดุขฎี โยเหลา และคณะ (2540) ที่พบว่า จำนวนเพื่อนที่ใช้สารเสพติดมีความสำคัญสูงที่สุดในการจำแนกผู้ที่ติดและไม่ติดสารระเหยออกจากร่างกาย หรือจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษาเสพยาเสพติดที่ศูนย์บำบัดรักษาเสพยาเสพติดภาคใต้ 30 คน มีถึง 26 คน หรือประมาณร้อยละ 81 บอกว่า เสพยาเพราะเพื่อน (วันชัย ธรรมสังการ และคณะ, 2541)

สำหรับลักษณะส่วนตัวของเด็กและเยาวชนที่มีอิทธิพลสำคัญต่อพฤติกรรมกรรมการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนที่พบในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลิกภาพชอบทำท่าย และเจตคติต่อสารเสพติด ซึ่งบุคลิกภาพชอบทำท่ายนั้น ได้แก่ บุคคลที่ชอบความเสี่ยง ชอบความแปลกใหม่ ตื่นเต้น รั้าใจ รวมถึงถึงลักษณะคนที่ใจร้อน ควบคุมและยับยั้งตนเองไม่ค่อยได้ ขาดสติและความคิดรอบคอบ จากผลการวิจัยที่ผ่านมาพบว่าแนวโน้มจะมีพฤติกรรมเสพยาเสพติดได้ง่าย (พัชรนภา เนตราคม, 2526; อังสนา เปศะนันท์, 2536; ธนพัฒน์ หาพิพัฒน์, 2538; ดุขฎี โยเหลา และคณะ, 2540) และจากผลการวิจัยที่ผ่านมาพบว่ามีเจตคติต่อสารเสพติดมีส่วนสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมกรรมการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนได้อย่างคงเส้นคงวา (พจนีย์ เหล่าอมต, 2532; วิวรรณ สุธีโรกราส, 2535; นีออน พิณประดิษฐ์ และคณะ, 2541; บุญพา ม้วยแก้ว, 2542)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความคิดเห็นจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของสารเสพติด

ในด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของสารเสพติดในอนาคตอีก 10 ปีข้างหน้า กล่าวได้ว่าความรุนแรงยิ่งขึ้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะพิจารณาจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและกฎหมาย ความเจริญทางเทคโนโลยี ทั้งในด้านการสื่อสาร และด้านการพัฒนาด้วยยา และรูปแบบหรือกลยุทธ์ทางการค้าที่เข้าถึงผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจและการค้าล้วนมีผลต่อการแพร่ระบาดของสารเสพติด ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมประการหนึ่ง ได้แก่ การที่นายจ้างพยายามเพิ่มผลผลิตโดยการแสวงหาและเอื้ออำนวยให้พนักงานได้เสพยาเสพติดเพื่อเพิ่มความขยันในการทำงาน (อาภา

ศิริวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ, 2538) ทั้งนี้เพื่อให้การผลิตทันเวลา หรือลดต้นทุนที่ไม่ต้องจ้างพนักงานเพิ่ม นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มที่จะมีการผสมสารบางอย่างลงไป ในอาหารและเครื่องดื่ม เพื่อผลทางการค้าอีกหลากหลายรูปแบบ และในหลายกรณีก็เกิดจากพนักงานหรือลูกจ้าง ที่ต้องการหารายได้ให้พอเพียงกับรายจ่ายที่เป็นผลมาจากโครงสร้างรายได้และการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องทำงานมากขึ้น ก็ต้องแสวงหาสารเสพติดที่มีคุณสมบัติกระตุ้นให้สามารถทำงานได้มากขึ้น เช่น ยาบ้า และยาชูกำลังบางประเภทมาเสพเพื่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ (กิตติพัฒน์ พงษ์พันธ์ุ, 2538) ผลจากวิกฤตการณ์ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ก็มีผลสำคัญ ในการแพร่ระบาดของสารเสพติดโดยเฉพาะอย่างยิ่งการยอมรับเอาค่านิยมการบริโภคที่ขาดการยั้งคิดของบุคคล ในสังคม ก่อให้เกิดความต้องการที่เพิ่มขึ้นมามากเกินกว่า ศักยภาพของคนที่จะสามารถตอบสนองได้ ทำให้เกิดปัญหา อื่นตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหานี้สิน ปัญหาการแสวงหารายได้มาโดยมิชอบ เช่น การค้ายาเสพติด หรือไม่ก็แก้ ปัญหาความทุกข์ใจที่เกิดขึ้นด้วยยาและเสพสารเสพติด ซึ่งปัญหาในลักษณะเช่นนี้ได้ระบาดทั่วไปทั้งในชุมชนเมือง และชนบท (ภูษา ศรีวิลาส, 2538) ส่วนกลไกทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ยาและสารเสพติด ซึ่งเป็นทั้งสาเหตุและการป้องกันการแพร่ระบาดของสารเสพติดยังไม่ครอบคลุม และสามารถนำไปบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การไม่ได้บัญญัติ ความผิดฐานซื้อขายเสพติดให้โทษไว้ ทำให้ไม่สามารถนำ ตัวผู้กระทำความผิดโทษได้ เช่น การซื้อขายเสพติดโดยไม่ได้ รับมอบยาเสพติด การส่งซื้อขายเสพติดผ่านเครื่องมือ สื่อสารและการเป็นนายหน้าค้ายาเสพติด เป็นต้น (สมชัย สงวนนภาพร, 2539) นอกจากนี้มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ความผิดในเรื่องสารเสพติดจะริบทรัพย์สินได้เฉพาะ ที่อยู่ในข้อกล่าวหาเท่านั้น ไม่สามารถริบทรัพย์สิน ย้อนหลังของผู้กระทำความผิดได้ จึงควรแก้ไขกฎหมาย ให้เป็นมาตรการริบทรัพย์สินในทางแพ่ง ซึ่งสามารถ ฟ้องร้องดำเนินการยึดทรัพย์สินที่พิสูจน์ได้ว่า ได้มาโดยการค้ายาเสพติด (โกวิทย์ ศุกรเสพย์, 2538) การที่มีกฎหมายที่ดีมีประสิทธิภาพ และครอบคลุมต่อองค์-

ประกอบการกระทำผิด ถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วย ป้องกันการแพร่ระบาดของสารเสพติดได้ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกฎหมายที่ดีเพียงใด แต่ถ้ากลไกของการบังคับใช้ กฎหมายขาดประสิทธิภาพก็ไม่สามารถช่วยป้องกันการแพร่ระบาดของสารเสพติดได้ ซึ่งประเด็นนี้กลุ่มบุคลากร ที่ให้ข้อมูลได้แสดงความวิตกกังวลและเป็นห่วงกันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่พยายามปฏิบัติตามกฎหมาย ของเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามและจับกุม ดังจะเห็นได้จากเจ้าหน้าที่บางคนมีส่วนร่วมรู้เห็นในการซื้อขายยาเสพติด รับสินบนหรือเป็นผู้ค้ายาเสพติดเสียเอง เป็นต้น (นภดล ศักดิ์เจริญชัยกุล, 2537)

นอกจากจะป้องกันด้วยการปราบปรามจับกุมแล้ว สังคมควรจะเห็นความสำคัญที่จะหาวิธีการอื่นมาร่วมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กระบวนการทางศาสนาเข้ามา ช่วยทำให้สภาพจิตใจของประชาชนสงบร่มเย็น เป็นคน มีเหตุมีผล และไม่ว่าจะจะเป็นคำสอนของศาสนาใดก็สอน ให้ละเลิกไม่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด (โสภกา ชูพิกุลชัย และคณะ, 2530) การนำกระบวนการทางการศึกษา การเรียนการสอน โดยทำการวิจัยและค้นหาวิธีการให้ คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพแก่เด็กและเยาวชนที่เริ่มมี ปัญหาในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกอบรม ในเรื่องทักษะการดำเนินชีวิตที่ปลอดภัยจากสารเสพติด ทักษะการปฏิเสธการชวนของเพื่อนที่จะนำไปสู่การได้ลอง เสพสารเสพติด โดยการใช้แนวคิดพุทธจิตวิทยา เป็นต้น (นุชยาพรรณ ดีศรีศักดิ์, 2540; พิสมัย สุขอมรรัตน์, 2540) อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าห่วงในปัจจุบันและอนาคตก็คือพฤติกรรมของครู-อาจารย์ที่ขาดความใกล้ชิด ความรัก และความเมตตาต่อศิษย์อย่างแท้จริง (สำเร็จ แยมโสภี, 2539)

สำหรับการแก้ไขปัญหายาหลังจากที่เด็กและ เยาวชนกลายเป็นผู้ติดสารเสพติดไปแล้ว เป็นสิ่งที่สังคม จะต้องให้ความสนใจ เพราะเกือบทุกกรณีเด็กและเยาวชน เป็นเหยื่อของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสังคมที่เปลี่ยนแปลง ไปอย่างรวดเร็ว การแก้ไขปัญหาก็ได้ผลจะต้องประสาน งานในทุกๆระดับ เช่น ในระดับบุคคล อาจจะมีโครงการ เพื่อนช่วยเพื่อน ซึ่งพบว่าทำให้เด็กและเยาวชนที่สูบบุหรี่ เลิกสูบบุหรี่ได้ถึงร้อยละ 42.5 (ภัทรภร กาญจนภาส, 2538) ในระดับกระบวนการยุติธรรมควรมีศาลพิจารณา

กรณีผู้ติดสารเสพติดโดยตรง เพื่อให้เข้ารับการรักษาบำบัด รักษาทันที โดยไม่ต้องจำคุก (สมศักดิ์ เทพงามถ้วน, 2538) นอกจากนี้ควรจะมีสถานบำบัดรักษาที่มีลักษณะเป็นชุมชนบำบัด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ติดสารเสพติดได้มีโอกาสพักผ่อนหรือมีเวลาฟื้นฟูทางจิตใจ เพื่อปรับสภาพการดำเนินชีวิต ซึ่งจากการศึกษาของ สุชาติ นิลมาก (2533) พบว่า ชุมชนบำบัดเป็นวิธีการบำบัดรักษาการติดสารเสพติดที่ได้ผลและควรนำมาใช้ให้แพร่หลาย อย่างไรก็ตามในการรักษาผู้ติดสารเสพติดให้หายขาดนั้นเป็นเรื่องยากโดยเฉพาะผู้ติดเฮโรอีน เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสารสื่อประสาทที่ชื่อว่า 'โดปามีน' ในระบบประสาทส่วนกลาง ซึ่งต้องใช้เวลามากกว่า 1 ปีหลังจากหยุดใช้สารเสพติดแล้ว สารสื่อประสาทจึงจะกลับคืนสู่สภาพปกติ จึงทำให้ผู้ติดเฮโรอีนต้องกลับไปเสพอีก เพราะทนต่อการอยากเสพยาไม่ได้ (พัชรี คุณคำชู, 2540)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มจะรุนแรงขึ้นในอนาคต และยิ่งมาตรการป้องกันและแก้ไขยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว สังคมไทยส่วนรวมจะต้องเผชิญกับผลกระทบตามมาอย่างใหญ่หลวง ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพของประชากร ด้านความสงบเรียบร้อยของสังคม ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งทั้งหมดจะเป็นดัชนีบ่งชี้ถึงคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมไทยทุกระดับ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นผลการศึกษากลุ่มเด็กและเยาวชน หรือผลการศึกษากลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมการเสพติดสารเสพติดของเด็กและเยาวชนเป็นผลมาจากปัจจัยร่วมทั้งในระดับมหภาค และจุลภาค เริ่มตั้งแต่อิทธิพลของระบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นลัทธิบริโภคนิยมของระบบเศรษฐกิจและการค้าโลกที่มีผลต่อนโยบายการพัฒนาประเทศไทย ส่งผลมาถึงการจัดการระบบเศรษฐกิจที่ส่งเสริมการค้าและมุ่งแสวงหากำไรเป็นใหญ่ ก่อให้เกิดการแข่งขันบีบคั้น กดดันมายังระดับครอบครัว และบุคคลในสังคม ส่งผลให้เด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งต้องตกเป็นเหยื่อของ

ระบบ และหาทางออกด้วยการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหลากหลายรูปแบบ เช่น การเสพยาเสพติด เป็นต้น ดังนั้นการแก้ไขปัญหาจึงต้องพิจารณาอย่างเป็นระบบและครบวงจร แต่ในขณะที่ยังไม่สามารถแก้ไขในระบบใหญ่ได้ ก็จำเป็นต้องพิจารณาจากจุดที่ใกล้ตัวที่สุด แม้จะเป็นการแก้ปัญหาปลายเหตุ แต่ก็ใช่วิธีการที่เริ่มได้ในทันที โดยเฉพาะการแก้ไขในระดับครอบครัว โดยเริ่มจากที่พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องให้ความสำคัญกับสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องความต้องการทางจิตใจ ความรัก ความอบอุ่น อาจจะเริ่มจากการจัดสรรเวลาให้สมาชิกได้มีโอกาสพูดคุยปรึกษาหารือกันในเรื่องส่วนตัว เรื่องความเป็นอยู่ในครอบครัวมากขึ้น และต้องมีมาตรการเสริมด้วยการวางแผนลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป ทั้งนี้เพื่อไม่ต้องทุ่มเทเวลาหารายได้มากจนเกินไป เมื่อสมาชิกในครอบครัวเกิดความรัก ความอบอุ่น เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกันแล้ว ก็จะส่งผลต่อการพัฒนาความรู้สึกทางจิตใจ อารมณ์ สังคมของสมาชิก โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสม ไม่เป็นคนก้าวร้าว มุทะลุ ดุดัน ไร้ความขาดเหตุผล รู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย ขาดความภาคภูมิใจในตนเองและครอบครัว ซึ่งจะนำไปสู่การหาทางออกไปหาความสุข หาทางระบายความกดดัน คับข้องใจนอกครอบครัว ในที่สุดก็จะไปรู้จักและคบเพื่อนที่มีปัญหาในลักษณะเดียวกัน และชักชวนกันไปกระทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม และเข้าสู่วงจรของการเสพยาเสพติด ในที่สุดโดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีผู้เสพยาอย่างแพร่หลาย ประกอบกับสารเสพติดหามาได้โดยง่าย ก็ยิ่งเป็นปัจจัยเกื้อหนุนและผลักดันให้เข้าสู่กระบวนการได้ง่าย และรวดเร็วยิ่งขึ้นไปอีก ผลการวิจัยครั้งนี้บ่งชี้ว่าการชักชวนจากเพื่อนให้ลองเสพยาเสพติดเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อการมีพฤติกรรมการเสพยาเสพติด ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู-อาจารย์ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องจะต้องอบรมเลี้ยงดู ชี้แนะแนวทางที่จะให้เด็กและเยาวชนรู้จักวิธีการปฏิเสธการชักชวนของเพื่อนในกรณีที่เพื่อนชวนให้ทดลองเสพยาเสพติด หรือเฝ้าติดตามสอดส่องกลุ่มเพื่อนที่เด็กและเยาวชนคบหาสมาคมอยู่ เพื่อจะได้แก้ไขสถานการณ์ได้ทัน่วงที

ส่วนการปฏิบัติในระดับที่สูงขึ้นไปจากครอบครัว ได้แก่ สถาบันการศึกษา ศาสนา ชุมชน และสังคม ตลอดจนในระดับประเทศที่มีกลไกทั้งในลักษณะการป้องกัน การปราบปราม และการบำบัดรักษา สิ่งสำคัญที่สุดที่จะบรรเทาปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในเด็กและเยาวชนให้ได้ผลดีที่สุดก็คือ การมีความตระหนัก และเห็นคุณค่าของชีวิตแต่ละชีวิต เห็นพิษภัยที่ร้ายแรงของสารเสพติดที่มีต่อทั้งในระดับบุคคลและสังคม การมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกที่เกี่ยวข้องกับการปราบปราม ซึ่งมีช่องทางยั่วให้เจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้มาก การดำเนินการทั้งการป้องกันและแก้ไข จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่น เพราะที่ผ่านมาแม้จะพยายามดึงชุมชนท้องถิ่นเข้ามาร่วมรับผิดชอบ แต่การดำเนินการยังไม่เป็นผลมากนัก ทั้งนี้ขบวนการที่เกี่ยวข้องกับการค้าสารเสพติดนั้น เป็นขบวนการที่มีอิทธิพลมาก มีกำลังเงินมาก มีการวางแผนอย่างลับซับซ้อน และมีผลประโยชน์ซ่อนเร้นเข้าไปเกือบทุกระบบ จึงเป็นสิ่งที่ป้องกันและแก้ไขได้อย่างยากลำบาก ดังนั้นถ้าทุกฝ่ายไม่ร่วมมือและประสานการดำเนินการกันอย่างจริงจังและเข้มแข็งแล้วก็เป็นที่ยากที่จะบรรเทาหรือขจัดปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในหมู่เด็กและเยาวชนไปได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจะศึกษาเพื่อหาโครงสร้างของความสัมพันธ์ทางจิตที่จะอธิบายพฤติกรรมการเสพหรือพฤติกรรมต่อต้านการเสพสารเสพติดที่ครอบคลุม โดยนำตัวแปรทางจิตที่ได้จากผลการวิจัยที่ผ่านมา มาร่วมศึกษาพร้อมกัน โดยใช้วิธีการศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (structural relation model) ทั้งนี้จะทำให้ได้ผลการวิจัยที่มีความชัดเจนมากขึ้น เพราะวิธีการศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างจะช่วยให้สามารถประมาณค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรที่ละเอียดรัดกุมยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำได้สามารถนำผลการวิจัยไปปฏิบัติได้อย่างมั่นใจมากขึ้นด้วย

2.2 จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัว ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว เมื่อทำ

การวิเคราะห์ระหว่างตัวแปรสองตัว พบว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพสารเสพติดของเด็กและเยาวชนอย่างเด่นชัด แต่เมื่อนำมาศึกษาเชิงพหุ กล่าวคือ การนำตัวแปรหลายตัวมาวิเคราะห์พร้อมกัน (multivariate analysis) จะพบว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพสารเสพติดของเด็กและเยาวชนไม่เด่นชัด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยด้านครอบครัว แม้จะเป็นสาเหตุสำคัญที่มีส่วนทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสพสารเสพติด แต่อาจเป็นสาเหตุทางอ้อมที่มีอิทธิพลหรือส่งผลผ่านทางปัจจัยอื่น เช่น ปัจจัยลักษณะของเพื่อนที่คบ และปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล เช่น บุคลิกภาพชอบทำท่าย และเจตคติต่อสารเสพติด เป็นต้น ทั้งนี้มิได้หมายความว่า ปัจจัยด้านครอบครัวไม่มีความสำคัญ เพราะการที่เด็กและเยาวชนจะเติบโตขึ้นมาเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพอย่างไร มีเจตคติ หรือนิสัยใจคออย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับ การอบรมเลี้ยงดูหรือประสบการณ์ในครอบครัวเป็นสำคัญ หรือแม้แต่การจะเลือกคบเพื่อนอย่างไรส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดู และทำที่ในการยอมรับเพื่อนของบุคคลในครอบครัวด้วย ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะหาวิธีการวิเคราะห์ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าตัวแปรใดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพสารเสพติดทางตรงหรือทางอ้อม หรือส่งผลผ่านต่อเนื่องกันมาอย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการหามาตรการมาแก้ปัญหาพฤติกรรมเสพสารเสพติดของเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้พบอย่างเด่นชัดว่า การชวนให้ลองเสพสารเสพติดจากกลุ่มเพื่อนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อการมีพฤติกรรมการเสพสารเสพติด ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรจะทำ การวิจัยและพัฒนาเพื่อหารูปแบบการฝึกทักษะการปฏิเสธการชักจูงของเพื่อนในกรณีที่ว่าเพื่อนชวนไปในทางที่ไม่เหมาะสม ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำมาใช้ป้องกันเด็กและเยาวชนไม่ให้หันไปลองและติดสารเสพติดในที่สุด

2.3 ควรจะมีการศึกษาพฤติกรรมการเสพสารเสพติดกับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนอย่างแท้จริง กล่าวคือ เป็นเด็กและเยาวชนที่ไม่มีโอกาสได้ศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ และการศึกษานอกระบบ โดยอาจจะเป็นเด็กและเยาวชนที่ว่างงานอยู่ตามชุมชน

หรือหมู่บ้าน หรือประกอบอาชีพอิสระ รับจ้างในสถานประกอบการ หรือในโรงงานอุตสาหกรรม หรือเป็นลูกเรือประมง โดยอาจจะศึกษาในลักษณะเจาะลึกเพื่อให้เห็น วิวัฒนาการของการเข้าสู่วงจรของการเสพสารเสพติด ซึ่ง ผลการศึกษาในลักษณะเช่นนี้ ยังมีน้อยมากในวงวิชาการไทย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ, กรมพลศึกษา. (2536). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติดในกลุ่มนักเรียนไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). นโยบาย มาตรการและแนวทางการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. เอกสารประกอบการประชุมผู้บริหารศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อรับทราบนโยบายและแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, สงขลา.
- กองป้องกันยาเสพติด. (2537). ความรู้เบื้องต้นเรื่องยาและยาเสพติด (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- กองพัฒนาบุคลากร. (ม.ป.ป.). นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2542-2546) และคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้. ยะลา: ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.
- กิ่งแก้ว เกษโกวิท และคณะ. (2531). ปัญหายาเสพติดของผู้ต้องโทษในทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- กิตติพัฒน์ พงษ์พนัส. (2538). การศึกษาทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มผู้ขั้บรยนต์บรรทุก: ศึกษาเฉพาะในจังหวัดยะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กุหลาบ รัตนสังธรรม และคณะ. (2541). สัมพันธภาพในครอบครัวกับปัญหายาเสพติดและพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนระดับอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: โครงการพัฒนาภูมิปัญญาและการวิจัยเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ทบวงมหาวิทยาลัย.
- โกวิทย์ สุรเสพย์. (2538). การศึกษาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาที่เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติดตาม พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณะกรรมการการศึกษาวิจัย ศูนย์ประสานงานกลาง องค์การเอกชนต่อต้านยาเสพติด. (2527). การวิเคราะห์แนวโน้มของกลุ่มผู้ติดยาเสพติดในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- จรัส สุวรรณเวลา และคณะ. (2523). ปัญหาการติดยาเสพติดในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส. (2542). โครงสร้างทางสังคมของโรงเรียนกับการแพร่ระบาดของยาบ้า. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดุขฎิ โยเลลา และคณะ. (2540). ปัจจัยบ่งชี้สาเหตุการใช้และติดสารระเหยของเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดยโสธร. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทวีวรรณ ลีระพันธ์. (2525). ความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตนเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทิพย์อร ไชยณรงค์. (2535). การวิเคราะห์ผลงานวิจัยด้านยาเสพติด. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- ธนพัฒน์ หาพิพัฒน์. (2538). พฤติกรรมการใช้ยาฆ่าของนักศึกษา: กรณีศึกษานักศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรมและวิทยาลัยเทคนิคในภาคกลางสังกัดกรมอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธราดล เหมพัฒน์. (2540). ปัจจัยที่มีผลต่อการติดยาเสพติดของวัยรุ่นในจังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธวัชชัย ไทยเขียว. (2526). การศึกษาถึงสาเหตุของการเสพยาเสพติด. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

- นพดล คักดิ์เจริญชัยกุล. (2537). การศึกษามาตรการป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชนชาวเขา: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นพรัตน์ เสริมพาณิชย์. (2526). การเปรียบเทียบเขาวนปัญญาและภูมิหลังระหว่างเยาวชนที่ติดและไม่ติดยาเสพติดให้โทษ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพรณี หะวานนท์. (2542). องค์ความคิดในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน. เอกสารประกอบการสัมมนาเล่ม 1 โครงการพัฒนาดัชนีความเข้มแข็งของชุมชน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- น้ำเพชร ชาญภิญโญ และคณะ. (2533). ปัญหาการติดสารระเหยของเด็กและเยาวชนในเขตคูสิต. กรุงเทพฯ: มูลนิธิวิจัยทางการแพทย์ วัชรพยาบาล.
- นิพนธ์ กุลนิตย์. (2537). ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเริ่มและเลิกบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ. (2538). การประมาณการจำนวนผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- นืออน พิณประดิษฐ์ และคณะ. (2541). ปัจจัยทางจิตสังคมกับพฤติกรรมการติดสารเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาและนักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- นุชยาพรรณ ดีศรีศักดิ์. (2540). การศึกษาวิธีการให้คำปรึกษาของนิสิตปริญญาโทภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กับผู้ใช้ยาเสพติด. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุปผา ม้วยแก้ว. (2542). พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ประจัน มณีนิล. (2529). ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของผู้กระทำความผิดที่เป็นชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประภาสี สุขรรคณีย์. (2535). ลักษณะการใช้และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดของวัยรุ่น ศึกษาเฉพาะเขตชุมชนแออัดคลองเตย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีชา วิหคโต และคณะ. (2540). การศึกษาสภาพการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- ผจงจิต อินทสุวรรณ และคณะ. (2539). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการติดยาเสพติดของเยาวชน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ผน แสงสิงแก้ว. (2517). การวิจัยสำรวจนักเรียนไทยติดยา. กรุงเทพฯ: สำนักงานวิจัยการแพทย์.
- พจนีย์ เหล่าอมต. (2532). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่และการเลิกสูบบุหรี่ของครูชายในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พธนา ศุภเวทย์ศิริ. (2530). ปัจจัยที่มีผลต่อการคิดฝืนของชาวเขาที่ได้รับการบำบัดรักษาในจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พัชรินภา เนตราคม. (2526). การศึกษาบุคลิกภาพของผู้ป่วยชายที่ติดเฮโรอีน โดยใช้แบบทดสอบเอ็ม เอ็ม พี ไอ. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัชรี คุณคำชู. (2540). การเปลี่ยนแปลงของสารสื่อประสาทและฮอร์โมนในเลือดของผู้ที่ติดเฮโรอีนและผู้ติดแอมเฟตามีน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิสมัย สุขอมรัตน์. (2540). การประยุกต์โปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ภัทรกร กาญจนภาส. (2538). โครงการเพื่อนช่วยเพื่อนในพฤติกรรมการเลิกสูบบุหรี่ของนักเรียนวิทยาลัยเทคนิคจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภูษา ศรีวิลาส. (2538). กระบวนการแก้ไขปัญหายาของชุมชนที่อยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือเกื้อกูลภายในชุมชน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุบลวรรณ ประมวลรัฐการ. (2532). ตัวแบบสมรรถฐานการใช้ยา หรือสิ่งเสพติดในวัยรุ่นทดสอบเฉพาะนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี. กรุงเทพฯ: คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รักซ้อน รัตน์วิจิตรเดช. (2538). กระบวนการติดเฮโรอีน. ปรินญาณินพนธ์ดุขฎิบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลาดทองใบ ภูอภิรมย์. (2530). บทบาทของครอบครัวในการป้องกันการติดยาเสพติด. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วันชัย ธรรมสังการ และคณะ. (2541). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการติดยาและสารเสพติดของผู้ป่วยในศูนย์บำบัดรักษา ยาเสพติดภาคใต้. สงขลา: ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิทยา มณีสุธรรม. (2523). การสำรวจเหตุจูงใจในการเสพยาเสพติดและการบำบัดรักษา ความคิดเห็นในการปราบปรามยาเสพติด. กรุงเทพฯ: คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิลาสินี วิจารณ์บุตร. (2534). การศึกษาทัศนคติของบุคลากรทางการแพทย์ต่อปัญหายาเสพติดและแนวทางแก้ไขป้องกัน: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลธัญญารักษ์จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วีรวรรณ สุธีโรกลาง. (2535). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการต้านทานการติดยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คันสนีย์ โพธิ์พุก. (2528). การประเมินผลการปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดให้โทษโดยการคุมความประพฤติ: ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานคุมประพฤติกลาง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2530). พฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของคนหนุ่มสาวไทย. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมชัย สงวนนภาพร. (2539). ความผิดฐานซื้อขายเสพติดให้โทษ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมนึก รอดประเสริฐ และคณะ. (2525). การติดตามผลผู้ติดยาเสพติด ปี 2520-2524. กรุงเทพฯ: สภาสังคม-สงเคราะห์แห่งประเทศไทย.
- สมศักดิ์ เทศงามถ้วน. (2538). การศึกษาเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ, ศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคใต้. (2538). สถิติเกี่ยวกับยาเสพติดในภาคใต้ ปี 2538. สงขลา: ศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคใต้.
- ลำเรียง แยมโสภี. (2539). การศึกษาการดำเนินการตามนโยบายป้องกันปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ นิลมาก. (2533). ชุมชนบำบัด: การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุเทพ เชาวลิต. (2525). ยาเสพติดกับพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากปกติ: การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมที่มีความสัมพันธ์กับการติดยาเสพติด และพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เกี่ยวข้อง. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุธีรา วิสารทพงศ์. (2532). ผลของความเครียดและแรงสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อผู้ติดยาเสพติด. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุพจน์ เต็นดวง. (2522). บทบาทของบุคคลสำคัญที่มีต่อผู้ติดยาเสพติด. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สุพัฒน์ ธีระเวชเจริญชัย. (2522). การศึกษาสภาวะการติดยาเสพติดซ้ำของผู้ป่วยซึ่งมารับการรักษาที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าฯ และโรงพยาบาลธัญญารักษ์. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โสภา ชูพิกุลชัย และคณะ. (2530). การศึกษาวิธีนำศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมช่วยแก้ปัญหาหายาเสพติด. กรุงเทพฯ: ศูนย์ประสานงานกลางองค์การภาคเอกชนต่อต้านยาเสพติด สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.
- โสภา ชูพิกุลชัย ขปิลมณี และคณะ. (2533). การศึกษาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในเด็กและเยาวชนย่านชุมชนแออัด: ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
- อังสนา เปตะนันท์. (2536). การศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนวัดบางโพธิ์มาวาส สังกัดกรุงเทพมหานครที่มีพฤติกรรมสูดดมสารระเหย. ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อากาศ ศิริวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ. (2538). สภาพปัญหาสารเสพติดในกิจการไร่อ้อย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานกฤษฎีกา.
- Arnett, J. (1992). Reckless behavior in adolescence: A developmental perspective. *Developmental Review*, 12, 339-373.
- Atkin, C.K. (1990). Effects of televised alcohol messages on teenage drinking problems. *Journal of Adolescent Health Care*, 11, 1
- Cronbach, L.J. (1970). *Essentials of psychological testing* (3rd ed.). New York: Harper and Row.
- Heino, A., et al. (1996). Differences in risk experience between sensational avoiders and sensational seekers. *Person Individual Differ*, 20, 71-79.
- Jessor, R., et al. (1991). *Beyond adolescence: Problem behavior and young adult development*. New York: Cambridge University Press.
- Kandel, D.B. (1980). Drug and drinking behavior among youth. *Annual Review of Sociology*, 6, 235-285.
- Mirzaee, E. (1990). Sources of drug information and drug use behavior among adolescent students in region VI, Texas. *Dissertation Abstracts*, AAC 9015551.
- Oetting, E.R., & Beauvais, F. (1987). Peer cluster theory, socialization characteristics and adolescent drug use: a path analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 34(2), 205-213.
- Satinder, K.P., & Black, A. (1984). Cannabis use and sensation seeking orientation. *Journal of Psychology*, 116, 101-105.
- Spotts, J., & Shonts, F.C. (1984). Correlates of sensation seeking by heavy chronic drugs users. *Perceptual and Motor Skills*, 58, 427-435.